БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган

№ 59 (4951) | 1946 он, мартын 19, вторник | Сэн 20 мүгэн

СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ ХҮДӨӨ АЖАЛАА УЛАМ СААШАДАНЬ ХҮГЖӨҮЛЭЕ!

Сталинска Дүрбэдэхи табанжэлэй түрүүшын жэл—1946 ондо республикын хүдөө ажалые хүгжөөхэ, тарялые үргэдхэжэ, ургасые дээшэлүүлхэ талаар угаа ехэ зорилго табигдаһан байна. «1946 ондо хүдөө ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай» СССР-эй Арадай Комиссарнарай Совет ба партиин Центральна Комитедэй һаяхан гаргаһан тогтоол хадаа энэ зорилгые бэелүүлхэ шухала программа боложо үгэнэ. Энэ тогтоол соо оронойн колхозно тарянашад болон МТС, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй онсо һайнаар хүдэлмэрилжэ, хүдөө ажалые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөлхэ хэрэгтэ ехэхэн амжалта түйлаһаниинь тэмдэглэгдэһэн байна.

Тэрээнтэй хамта, советскэ правительство ба партиин Центральна Комитет болбол Бурят-Монгол АССР-эй Советскэ партиина ба газартаряалангай органууд 1945 оной хүдөө ажалай хүдэлмэриин түсэбэй гүйсэдхэлые, мүн баһа тарялангай хүдэлмэриин ёһотой шанарые хангажа шадаагүй, таряахуряалгын үедэ ехэхэн ургасаа гээһэн ба хүдөө ажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха түсэбөө дүүргээгүй байна гэжэ тэмдэглэһэн байха юм. Энэ хадаа манай республикын колхоз болон МТС-үүдэй энэ оронойнгоо урда ехэхэн үритэй хүлитэй байһые үшөө дахин гэршэлжэ үгэбэ.

Правительство ба партиин энэ сэгнэлтэ хадаа республикын партиина, советскэ, газартаряалангай орган болон колхоз, МТС, совхозуудай үнгэрэгшэ жэлэй алдуу эндүүнүүдые дахяад дабтангүй, хүдөө ажалай бухы хүдэлмэринүүдые амжалтатайгаар үнгэргэхэ болото хэмжээнүүдые дары хараалха ёһотой хэнэ гээшэ. Тиимэдэ 1946 оной хүдөө ажалай хүдэлмэриин эхин шата болохо хабарай тарилгые агротехническэ эрхим болзорнуудта үнгэргэхэ ябадал нютагуудтахи партиина, советскэ, газартаряалангай орган, колхоз, МТС, совхозуудай эгээл шухала зорилгонь болоно.

Тарилгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ ябадал имагтал тэрээндэ эрхим бэлэдхэлһээ болохо байна. МТС, колхоз бүхэн һаяын үдэрнүүдтэ тарилгын бэлэдхэлэй бухы хүдэлмэринүүдые эрхим шанартайгаар дүүргэхэ шухала хэмжээнүүдые абаха зорилготой.

Республика дотор тарилгада бэлэдхэлэй дутуу зүйлнүүд тон ехэ байна. Энээниие „1946 ондо хүдөө ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай“ СССР-эй Совнарком ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй тогтоолой эрилтын ёһоор дары хүсэлдүүлхэ ябадал партиина советскэ, газартаряалангай орган, колхоз, МТС, совхозуудай мүнөөдэрэй шухала зорилго мүн.

Мүнөө жэлэй үндэр ургасын түлөө тэмсэлэй гол зорилго хадаа полевой хүдэлмэринүүдые эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ, тарилгые богони болзор соо һайнаар элдүүрилһэн газар дээрэ хэхэ, нютагай бүхы үтэгжүүлгэнүүдые бэлэдхэжэ, зүүбөөр хэрэглэхэ, газарта снег нойто байлгаха, бүртаг үбһэн болон хүдөө ажалай культурануудай ургасын дайсан-таршаа хорхойнуудтай тэмсэхэ мэтын шухала хэмжээ-ябуулганууд хандуулагдаха байна. «1946 ондо хүдөө ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай» СССР-эй Совнарком ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй тогтоол хадаа Сталинска Дүрбэдэхи табанжэлэй түрүүшын жэл болохо бүхы 1946 он соо партиина, советскэ газартаряалангай органуудай хүдэлмэриин дайшалхы программань боложо үгэнэ.

Аймагуудтахи партиина, советскэ, газартаряалангай орган колхоз, МТС, совхозууд тарилгын түсэбые һарамжатайгаар зохёожо, полевой хүдэлмэриие эгээл эрхим болзорнуудта бали шанартайгаар үнгэргэхэ бүхы арга-боломжоео дүүрэн хэрэглэхэ байна. Тарилгада бэлэдхэлээр тохёолдоод байһан дутуунууд хаа-хаанагүй энэ гэһээр усадхагдаха ёһотой. Республикын хэдэн МТС-үүдэй машинно-тракторна паркнуудай бэлэн болоогүй, горюче, түрхихэ тоһо болон газогенераторна тракторай түлишэ бэлэдхээгүй, колхозуудай хүрэнгэеэ хаажа, тарилгын кондициида хүргөөгүй, зэр зэмсэг, хомуут тоноглолдоо хүсэд түхеэрээдүй, нютагай үтэгжүүлгэнүүдые элбэг ехээр суглуулаадүй, мори унаага һайжаруулха тушаа оролдоогүй—эдэ бүхы ехэ дутуунууд хадаа үнгэрэгшэ жэлэй алдуунуудые дахяад дабтаха аюулда хүргэжэ болохо байна. Юуб гэхэдэ, нёдондо хэдэн олон аймаг, МТС, колхозууд, хабарай полевой хүдэлмэридэ муу бэлэдхэл хэһэн, тарилгые аяар зуп болтор унжагайруулһан байха юм. Энэ хадаа ургасые пилээдгүй доошолуулаа.

Зэдын, Бичурын, Прибайкальска, Кударын, Кяхтын болон бусад аймагууд тарилгада бэлэдхэлые илангаяа муугаар үнгэргэжэ байнхай. Зарим аймагууд үрһэ хааха хүдэлмэреэ оголон орхижорхёод, гүрэнһөө таряа абахаяа хүлеэжэ байха юм. Гадна, нютагай үтэгжүүлгэнүүдые бэлэдхэхэ мори унаануудые амаралтада табиха, хүдөө-ажалай машина зэмсэгүүдые заһабарилха мэтын шухала хэмжээ-ябуулганууд олохн аймагуудаар бэелүүлэгдэнэгүй.

„1946 ондо хүдөө ажахые хүгжөөхэ түсэбые дүүргэхэ ябадал болбол арад зониие эдеэ-хоолой зүйлөөр ба ажаүйлэдбэриие түүхэй эдээр хангаха ябадалые саашадань һайжаруулха талаар бүхы советскэ ба партиина организацинуудай, газартаряалангай органуудай, колхозуудай, МТС-үүдэй ба коммунистнууд ба комсомолецуудай, агрономуудай, механигуудай, эрэгтэй эмэгтэй колхозникуудай, совхозууд ба МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшадай ажахын политическэ тон шухала зорилго мүн болоно гэжэ СССР-эй Арадай Комиссарнарай Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитет тоолоно“. Партиина, советскэ, газартаряалангай орган болон колхозно таряашад ба МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэд хүдөө ажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ улам эршэтэйгээр оролсожо, республикаяа түрүү зэргэдэ жагсааха байһаниинь лабтай. 1946 оной энэ түсэбые дүүргэжэ шадаха арга-боломжо манайда яһала бии. Тиимэдэ имагтал эмхидхэл ба шанга жанг заршам хэрэгтэй байна.

Правительство ба партиин энэ тогтоол соо 1946 ондо хүдөө ажалые хүгжүүлхэ тон харюусалгатай зорилгонууд табигдаба. Энээниие бэелүүлхэ хэрэгтэ республикын партиина, советскэ, газартаряалангай органууд хүдөө нютагуудай бүхы хүсые элсүүлжэ, колхозникууд болон МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй дундахи социалистическэ мүрысөө улам шангадхаха, түрүүшүүлэй дүршэлые бүгэдэндэ нэбтэрүүлхэ мэтын шухала хэмжээнүүдые толгойлон, 1946 ондо хүдөө ажалые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб дүүргэхэ ябадал хангаха байна.

Республикын модошод СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи Сессиин хүндэлэлдэ

ҮДЭР БҮХЭНДЭ 600 ПРОЦЕНТ

СССР-эй Верховно Соведэй сессиин түрүүшын үдэрнүүдые Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэришэд стахановска ажалаар угтаба.

Залуу модо отологшо нүхэр Илья Поцынов мартын түрүүшын үдэрнүүдтэ даалгабаряа 400 процент хүртэр дүүргэжэ байгаа. Мүнөө энэ патриот Верховно Соведэй сессиин үдэрнүүдтэ бүри эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ, даалгабаряа 600 процент хүртэр дүүргэжэ байна.

Стахановец нүхэр Яков Алексеев модо отолхо даалгабаряа үдэр бүхэндэ 400—450 процент хүртэр дүүргэдэг болоһхой.

Тэрэшэлэн модо отологшод нүхэд Пересвалов, Измайлов гэгшэд даалгабаряа 300 процент хүртэр дүүргэнэ. Тэдэнэй гаргаһан продукциинь эрхим шанартай байдаг.

8 кубометрын орондо 42 кубометр

Хоринай аймагай «Гигант» колхозой модо отологшод СССР-эй Верховно Соведэй сессиин нээгдэһэн үдэртэ дашарамдуулан стахановска вахтада жагсахатайгаа хамта модо бэлэдхэлэйнгээ даалгабариие мартын 22 болтор сум дүүргэхөөр социалистическэ уялгануудые абаба.

Энэ колхозой модо отологшод хэлэһэн үгөө хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ байнад. Нүхэр Лиза Рассагинагай модо отологшодой эдибхитэй бригада үдэр бүхэндэ даалгабаряа 110 процентһээ дээшэ бэлэдхэжэ дүүргэнэ.

Бригадын түрүү стахановецууд нүхэд Надежда Маслова ба Аписья Соболева гэгшэд даалгабаряа 114 процент, мүн нүхэр Лидия Белокурова тэгшэ 120 процент дүүргэнэ.

Тэрэшэлэн «Победа» колхозой модо отологшодой бригада һаяхан фронтһоо ерэһэн нүхэр Степан Мартыновай хүтэлбэри доро шууд шангаар хүдэлмэрилнэ.

Нүхэр Мартынов бригадынгаа хүдэлмэриие эмхитэй һайнаар табижа шадаһан байна. Гадна энэ нүхэр өөрынгөө бригадын хүдэлмэришэдтэ онсо жэшээ харуулдаг.

Мартынов хадаа 8 кубометр модо бэлэдхэхынгээ орондо 42 кубометр хүртэр бэлэдхэдэг байна.

Бригадирайгаа иигэжэ хүдэлмэрилжэ байхада членүүдынь муугаар хүдэлмэрилхэ аргагүй байдаг юм.

СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи Сесси

Депутат Н. М. ШВЕРНИГЭЙ үгэ

Нүхэд депутадууд! Верховно Соведэй Сесси дээрэ СССР-эй Правительствые байгуулха тухай зүбшэн хэлсэхэтэй хамта, СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведые СССР-эй Министрнүүдэй Совет болгон шэнэдхэн байгуулха тухай дурадхал танай үзэмжэдэ оруулнаб. (БҮХЫ ЗАЛАЙ НЭРЬЕМЭ АЛЬГА ТАШАЛГАН).

Мүнөө байгаа гүрэн түрын засагай гүйсэдхэхэ ба захиралгын органой нэрэ—Арадай Комиссарнарай Совет ба гүрэнэй управлениин элдэб һалбаринуудые хүтэлбэрилдэг центральна органуудай нэрэ—Арадай Комиссариадууд,—Советскэ гүрэнэй байгуулалтын түрүүшын үедэ бии болоһон байгаа, тэрэ хадаа хуушан гүрэнэй машиные үндэһөөрынь эбдэхэтэй ба гүрэнэй ажабайдалай шэнэ, советскэ формо байгуулхатай холбоотой байһан юм. Энэ хадаа управлениие эмхидхэлэй формын үшөө бата бэшэ ба һаял бии боложо байхада, советскэ гүрэниие байгуулхын үе байгаа. Тиигэбэшье гүрэнэй управлениин органууд болбол хубилангүй байгаагүй; советскэ гүрэнэй хүгжэхэтэй хамта гүрэнэй органуудай формо ба функцинь хубилжа байгаа. Имагтал СССР-эй шэнэ Конституциин үндэһөөр советскэ гүрэнэй системые шэнэдхэн байгуулһанай һүүлдэ манай советскэ гүрэн хадаа эсэслэн байгуулагдаа гэжэ хэлэхэдэ болоно. Мүнөө хуушанай нэрэ—Арадай Комиссариадууд болбол гүрэнэй управлениин зарим һалбаринуудые толгойлжо байһан центральна органуудта ба нюурпуудта СССР-эй Конституциин даалгаһан мэдэлэй хэмжээе ба харюусалгануудые хэрэгтэй зэргэерынь тодорхойгоор харуулнагүй.

Комиссариат ба Комиссар гэһэн нэрэ болбол гансал СССР-эй, Союзна ба автономно гүрэнэй управлениин центральна органуудта олгогдоһон бэшэ, харин нютагай зарим органуудташье ба тэдэнэй хүдэлмэрилэгшэдтэ олгогдоһон байна гэжэ мүн элитэ.

Тиимэ дээрэһээ, энэ ниитэдэ абтаһан терминологи хадаа Центральна ба нютагай гүрэнэй органуудай хоорондо управлениин центральна һалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэд ба нютагай учреждениинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй хоорондо илгаагүй болгоно, гүрэнэй управлениин элдэб органуудай мэдэл, функци ба харюусалганууд тухай ойлгомжодо хэмжээнһээ улуу бэрхэшээлнүүдые оруулна.

Элэ бүгэдэ хадаа СССР-эй союзна ба автономно республикануудай гүрэнэй управлениин центральна органуудые шэнэдхэн байгуулхын шухала байһан тухай гүрэнэй практикада ниитэдэ абтаһан нэрэнүүдые олгожо, тэдэниие толгойлдог тушаалта нюурнуудые шэнээр нэрлэхын шухала байһан тухай хэлэнэ гээшэ.

Энээнтэй хамта, СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведые СССР-эй Министрнүүдэй Совет болгон ба СССР-эй Арадай Комиссариадуудые СССР-эй Министерствонууд болгон шэнэдхэн байгуулха ба энээнтэй тааралдуулан, СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ гэжэ, СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшын орлогшоноры СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор гэжэ ба СССР-эй Арадай Комиссарнарые—СССР-эй Министрнүүд гэжэ саашадаа нэрлэхэдэ таарамжатай байна.

Иимэнүүд шэнээр нэрлэлгэнүүдые мүн союзна ба автономно республиканууда гүрэнэй управлениин органуудай системэдэ хэхэдэ таарамжатай байна.

СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведые СССР-эй Министрнүүдэй Совет болгон, союзна ба автономно республиканууда Арадай Комиссарнарай Соведүүдые союзна ба автономно республиканууда Министрнүүдэй Соведүүд болгон шэнэдхэн байгуулха тухай хуулиин иимэ проектые оруулхын арга би өөртөө олгоноб:

«Советскэ Социалистическэ республиканууда Союзай Верховно Соведэй ТОГТООХОНЬ:

Статья 1. СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведые СССР-эй Министрнүүдэй Совет болгон ба СССР-эй Арадай Комиссариадуудые СССР-эй Министерствонууд болгон шэнэдхэн байгуулха. Энээнтэй тааралдуулан СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ гэжэ, СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонорые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор гэжэ, СССР-эй Арадай Комиссарнарые СССР-эй Министрнүүд гэжэ саашадаа нэрлэхэ.

Статья 2. Союзна ба автономно республиканууда Арадай Комиссарнарай Соведүүдые союзна ба автономно республиканууда Министрнүүдэй Соведүүд болгон ба союзна ба автономно республиканууда Арадай Комиссариадуудые Союзна ба автономно Министерствонууд болгон шэнэдхэн байгуулха. Энээнтэй тааралдуулан Союзна ба Автономно Республиканууда Арадай Комиссарнарай Соведүүдэй Түрүүлэгшэнэрые союзна ба автономно республиканууда Министрнүүдэй Соведүүдэй Түрүүлэгшэнэр гэжэ союзна ба автономно республиканууда Арадай Комиссарнарай Соведүүдэй Түрүүлэгшэнэрэй орлогшонорые союзна ба автономно республиканууда Министерствонуудай Соведүүдэй Түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор ба союзна ба автономно республиканууда Арадай Комиссарнарые союзна ба автономно республиканууда Министрнүүд гэжэ саашадаа нэрлэхэ.

Статья 3. СССР-эй Конституциин таарамжатай статьянуудта шухала хубилалтануудые оруулхаа».

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Союзай Соведэй 1946 оной мартын 16-ай заседани тухай

Мартын 16-да үглөөнэй 11 часта, Кремль соо, Кремлевскэ Ехэ Ордон соо Союзай Соведэй гурбадахи заседани болоо.

Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **А. А. Жданов** түрүүлэгшээр һууна.

Хэлсэхэ зүйлдэ—1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоолгын ба хүгжөөлгын табанжэлэй түсэб тухай СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ депутат **Н. А. Вознесенскиин** элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэ болоно.

Үгэ хэлэһэн депутадууд гэбэл: **Калнберзин Я. Э** (Рижскэ городской округ, Латвийскэ СССР **Чарквиани К. Н.** (Бериин нэрэмжэтэ Тбилисскэ округ, Грузинскэ ССР), **Родионов М. И.** (Горьковско—Сталинскэ округ, Горьковско область), **Курбанов М.** (Кулябскэ округ, Таджикскэ ССР), **Ефремов А. И.** (Егорьевско округ, Московскэ область), **Бажан Н. П.** (Тульчинскэ округ, Украинскэ ССР), **Вавилов С. И.** (Ленинградскэ округ, г. Москва), **Первухин М. Г.** (Ворошиловскэ округ, Молотовско область). **Гусаров Н. И.** (Сталинскэ округ, Молотовско область) ба **Тевосян И. Т.** (Никопольскэ округ Украинскэ ССР) гэгшэд болоно.

Энээгээр Союзай Соведэй гурбадахи заседани дүүрэнэ.

Национальностьнуудай Соведэй 1946 оной мартын 16-ай заседани тухай

Мартын 16, үдэшын 6 часта, Кремль соо, Кремлевскэ Ехэ Ордон соо Национальностьнуудай Соведэй гурбадахи заседани болобо.

Национальностьнуудай Соведэй түрүүлэгшэ депутат **В. В. Кузнецов** түрүүлэгшээр һууна.

Хэлсэхэ зүйлдэ—1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоолгын ба хүгжөөлгын табанжэлэй түсэб тухай СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ депутат **Н. А. Вознесенскиин** элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэ болоно.

Үгэ хэлэһэн депутадууд гэбэл: **Косыгин А. Н.** (Ленинградскэ хүдөөгэй округ, РСФСР), **Абдурахманов А.** (Ферганскэ округ, Узбекскэ ССР), **Казакпаев А.** (Акмолинскэ округ, Казахскэ ССР), **Шашков З. А.** (Алатырскэ округ, Чувашскэ АССР), **Шарафеев С. М.** (Чистопольскэ округ, Татарскэ АССР) **Коваль Н. Г.** (Окницко округ, Молдавскэ АССР), **Кафтанов С. Б.** (Казанскэ округ РСФСР), **Кулатов Т.** (Узгенскэ округ Киргизскэ ССР), **Прокконен П. С.** (Ругозерскэ округ, Карело-Финскэ ССР) **Нут Ю. Ю.** (Вильяндскэ округ, Эстонскэ ССР) гэгшэд болоно.

Энээгээр Национальностьнуудай Соведэй гурбадахи заседани дүүрэнэ.

Союзай Соведэй заседани

Мартын 16-да үглөөнэй 11 часта, Кремлевскэ ордоной Ехэ зал соо Союзай Соведэй заседани нээгдэбэ.

Түрүүлэгшын столой саана Союзай Соведэй түрүүлэгшэ **А. А. Жданов,** тэрэнэй орлогшонор депутадууд **Т. Д. Лысенко** ба **Н. Д. Ундасынов** гэгшэд өөһэдынгөө һууринуудые эзэлбэ.

Нүхэд **К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, А. А. Андреев, Н. С. Хрущев, Г. М. Маленков, Н. М. Шверник, Н. А. Вознесенский** гэгшэд президиумдэ ерэбэд. Депутадууд ба айлшад парти ба правительствын хүтэлбэрилэгшэдые үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалгануудаар амаршалнад.

Зүбшэн хэлсэхэ зүйлдэ—1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоолгын ба хүгжөөлгын табанжэлэй түсэб тухай элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэнүүд.

Түрүүлэгшэ **А. А. Жданов** болбол депутат **Я. Э. Калнберзин** гэгшэдэ үгэ үгэбэ. СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи Сесси хадаа советскэ арадай мандаһан илалтаар гэрэлтэһэн түүхэтэ үдэрнүүдтэ, советскэ хүн бүхэнэй эндэ амгалан ажалдаа, өөрынгөө Эхэ оронойн ажахы ба культурые һэргээн бодхоолгодо ороод байхада өөрынгөө хүдэлмэриие эхилээ гэжэ нүхэр Калнберзин хэлэнэ.

—Фашистска Германи ба империалистическэ Япониие даража,—тэрэ хэлэнэ.—Советскэ Союзай түйлаһан бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалта болбол латышскэ арадые шэнэ шэнэ ажалай баатаршалгануудта зоригжуулаа. Агуусэ ород арад ба СССР-эй бусад арадуудай ахадүүгэй туһаламжаар советскэ Латви болбол энэ уедэ социалистическэ байгуулалтын элдэб участогуудаар амжалтануудые түйлаһан байна.

Депутат Калнберзин болбол арадай ажахын ургалтые харуулһан тоонууд ба баримтануудые харуулна. Республика соо 130-һаа үлүүтэй ажаүйлэдбэриин предприятинууд һэргээн бодхоогдоо: бүхы портнууд—Рижскэ, Лиепайскэ, Вентспилскэ,—ерэһэн ашаануудые тушаан абана: үдэр ерэхэ бүхэн ажаүйлэдбэриин продукциин бүтээсэ ехэдхэгдэжэ байна. Мүн республикын хүдөө ажал болбол түргэнөөр хүл дээрээ боложо байна. Жэшээлхэдэ, республика дотор намарай тарилгын талмай нёдондо жэлтэй сасуулбал 30 процентһээ дээшэ ургаһан байна. 34 совхозууд, 50 машинно-тракторна станцинууд, 485 машинно-морин-прокатна пунктнууд шэнээр эмхидхэгдээ Латышскэ арадай культура мүн ургажа байна: Латвийскэ гүрэнэй Университет хүдөө ажахын Академи, олон дээдэ һургуулинууд, һургуулинууд, арадай байшангууд, клубууд, кинотеатрнууд, эмнэлгын учреждениинүүд хүдэлмэреэ дахяад эхилээ.

Шэнэ табанжэлэй онуудта Латви болбол гансал немецкэ эзэмдэгшэдэй һандаргаһан юумэнүүдые бултыень һэргээн бодхоохо бэшэ, мүн ажаүйлэдбэриин ба хүдөө ажахын дайнай урдахи хэмжээ ниилээдгүй үлүүлхэ байна гэжэ депутат **Калнберзин** заана.

Нүхэр Калнберзин болбол нүхэр Сталинай заан агуу ехэ программа тухай, бүхы советскэ арадай нэгэн һанал һайшаалаар угтагдаһан программа тухай хэлэнэ.

Депутат **К. Н. Чарквиани** болбол табанжэлэй түсэб тухай элидхэлдэ харуулагдаһан тоонууд хадаа шуһата дайнай һүүлдэ өөрынгөө урда арадай ажахын ба культурын байгуулалтын талаар иимэ ехэ гайхамшагта зорилгонуудые табижа шадаха өөрынгөө хүсэн түгэс Эхэ оронноо советскэ хүн бүхэнэй омгорхонгүй байха аргагүй байна гэбэ. Табанжэлэй түсэбэй проект хадаа бүхы союзна республиканууда ажаүйлэдбэриин, хүдөө ажахын ба культурын угаа ехэ ургалтые хараална гээшэ, энэ хадаа большевистскэ партиин ленинско-сталинска национальна политикые бэеэрээ харуулна.

—Грузинскэ ССР соо,—депутат **Чарквиани** үргэлжэлнэ,—табанжэл соо капиталловложениинууд хамтадаа 4.120 миллион түхэригөөр түсэблэгдэнэ. Энэ хадаа Грузиин ажалшадай ехэхэн һайшаалтануудаар угтагдаха байна.

Гурбан табанжэлнүүдтэ Грузинскэ ССР-эй түйлаһан угаа ехэ амжалтанууд тухай һануулаад, нүхэр **Чарквиани** болбол республика хадаа мүн арадай ажахые хүгжөөхэ шэнэ табанжэлэй түсэбые нэрэтэй түрүүтэйгөөр дүүргэхэ гэжэ хэлэнэ.

Энэ табанжэлдэ Закавказскэ металлургическэ заводой барилга дүүргэгдэхэ ёһотой байна. Тэрэ хадаа Грузиин кокс болодог шулуу нүүрһэнэй ба Азербайджанскэ түмэрэй рудагай база дээрэ барилдажа байна. Табанжэл хадаа мүн тэрэшэлэн автомобильна заводые ашаглалтада оруулгые хараална. 1950 ондо республика дотор шулуун нүүрһэ малтан гаргалга 1945 онтой сасуулбал дүрбэ дахин ургаха ёһотой. Цитрусуудай, виноградинигуудай, сайн плантацинуудай талмай үргэдхэглэжэ байна.

Нүхэр Чарквиани болбол азотно-тукова завод ба Кура мүрэн дээрэ гидроэлектростанцинуудые барихын түлөө, цементнэ заводые үргэдхэхын түлөө, Грузиин курортнуудые шэнэдхэхын түлөө, Грузинскэ ССР-эй Академи Наукын ба научна-шэнжэлэлгын институдуудай байшангуудые бариха гэхэ мэтэ шухала юумэнүүдэй түлөө нэмэлтэ капиталовложениинүүдэй тухай асуудал табина.

Депутат Чарквиани болбол СССР-эй ажахые һэргээн бодхоохо ба арадай ажахын ба культурын улам саашаа угаа ехэ хүгжэлтын зорилгонуудта харюусаха табанжэлэй түсэб тухай хуули гаргахые дурадхана.

—Шэнэ табанжэлэй түсэб хадаа бүгэдэнэйтын һайшаалга ба баяраар [illegible] тагдаха байһандань ямаршье ажаг һэжэг үгы байна гэжэ депутат М. И. Родионов мэдүүлнэ.—Табанжэлэй түсэб соо хэдэн миллион советскэ хүнүүдэй һанал хүсэл ба интересүүд харуулагдана гэжэ хэлэхэдээ би алдуу хэхэгүй байнаб. Энэ түсэбые дүүргэлтэ хадаа нүхэр Сталинай табиһан агууехэ зорилгонуудые дүүргэхэдэ бэлэдхэл болохо байна.

Оронойн хүдөө ажалай урда табанжэлэй түсэбэй табиһан зорилгонуудай угаа ехэ байһаниие тэмдэглээд, нүхэр Родионов болбол ниитэ гүрэнэй хүдэлмэридэ хүдөөгэй Соведүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ шухала байна гэнэ. Мүн тэрэшэлэн табанжэлэй түсэб соо городской ба пригородно элдэб транспортые хүгжөөхэдэ ехэхэн анхаралаа табихые дурадхана, юундэб гэхэдэ тэдэнһээ ажаүйлэдбэриин предприятинуудай ба учреждениинүүдэй хүдэлмэри ехээр дулдыдана. Нүхэр Родионов болбол машино-бүтээлгын томохон центр болохо Горький городые металлаар хангахын арга-боломжо олгохо Горьковско областиин түмэрэй рудануудай геологическэ бэдэрэлгэнүүдые эдибхитэйгээр үргэлжэлүүлхэ шухала гэжэ тоолоно.

Өөрынгөө үгые дүүргэхэдөө, депутат Родионов болбол иигэжэ хэлэбэ:

—Советскэ корабль болбол өөрынгөө замда доторойшье, мүн галаадыншье бага баһа бэрхэшээлнүүд ушарха байна, зүгөөр эдэ бэрхэшээлнүүд хадаа [illegible] ба манай орон хараалһан зорилгонуудаа дүүргэхэ байһандань хэндэшье ажаг һэжэг түрэнэгүй.

—Ород арад ба бүхы советскэ арад болбол өөрынгөө хани нүхэр, вождь ба багша нүхэр Сталиндаа хэмжээгүйгөөр этигэжэ байгаа ба этигэжэшье байна. Манай арадай зол жаргал ба ажабайдалай түлөө, нугаршагүй партиина, гүрэнэй ба советэй ажалябуулгын түлөө агууехэ Сталиндаа баяртай байнабди,—гэжэ нүхэр Родионов хэлэнэ. Элэ үгэнүүдые Сессидэ хабаалагшад нэрьемэ, үни удаан үргэлжэлһэн овациияар угтана.

—Имагтал манай советскэ системэ хадаа дайнай һүүлэй түрүүшын жэлдэ арадай ажахыда нэгэ мүһэн 250 миллиардһаа үлүү түхэриг капитальна вложениинүүдые үгэжэ шадаха байна гэжэ депутат **М. Курбанов** хэлэнэ.—Дарлагдаһан арадуудые, тэдэнэй тоодо мүн таджикскэ арадые хаанта самодержавиин ба эмиратай хатуу хүшэ дарлалтаһаа сүлөөлһэн советскэ засаг болбол таджигуудай урда хүгжэлтын гэрэлтэ зам нээжэ, Таджикистанда политическэ, экономическэ ба культурна ургалтын хизааргүй арга-боломжонуудые байгуулаа.

Сталинска табанжэлнүүдэй онуудта республикын арадай ажахын түйлаһан амжалтануудые харуулаад, нүхэр Курбанов болбол табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаһан капиталовложени хадаа Таджикистанай ажахын ба культурын саашанхи ургалтые хангаха байна гэбэ.

Манай республикын урда,—депутат Курбанов үргэлжэлүүлнэ,—хлопководствые түргэнөөр һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ зорилго байна. Бидэнэр болбол табанжэлэй эсэстэ хлопогой валозо сут дүүлгые, гектар бүриһөө дунда зэргээр 18 центнер ургаса абажа, 200 мянган тонно хүртэр хүргэхэ ёһотойбди. Таджикскэ арад болбол энэ сталинскэ программые дүүргэхын түлөө бүхы хэмжээнүүдые абахал!

Нүхэр Курбанов болбол Актазинскэ гидроэлектростанциие барихын түлөө Калинабадскэ бассейнэй шулуу нүүрһэтэй газарые ашаглалгада оруулхада хэрэгтэй хүдэлмэриин түлөө, нютагай барилгын материалнуудай комбинадые ба бусад хэдэн шухала объектнүүдые барихын түлөө нэмэлтэ мүнгэ һомолхые Сессиие гүйнэ.

Советскэ ажаүйлэдбэриин урда нүхэр Сталинай табиһан угаа ехэ зорилгонууд тухай һануулаад, депутат **А. И. Ефремов** болбол станок-бүтээгшэд хадаа шухала металл отолдог станогуудые ба металл болбосоруулдаг кузнечно-прессовэ машинануудые орондоо үгэхэ ёһотой гэжэ мэдүүлнэ. Табанжэлэй эсэстэ станогуудые бүтээлгэ хадаа дайнай урдахи хэмжээһээ хоёр дахин үлүү болохо ёһотой, тиихэдээ ехэ бүтээсэтэй агрегатна ба тусхай станогуудые бүтээлгэ пилээдгүй ургаха юм. Тэдэнэр хадаа табанжэлэй эсэстэ 1940 ондо оробол 9,5 дахин олоноор гаргагдаха байна. Тиимэ дээрэһээ дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ машино-бүтээлгын технологиио өөрынгөө угаа ехэ прогрессивнэ нүлөөе харуулһан агрегатууд ба тусхай станогуудые бүтээлгэдэ түрүү зэргын анхарал табигдана гээшэ.

Бидэнэр болбол эгээл үсөөн тоотой хүдэлмэришэдөөр хангагдаха максимальна хүдэлмэриин циклтэй станогуудые бүтээхэ ёһотойбди. Үнэр автоматна ба агрегатна станогуудые бүтээлгэ болбол ажалай бүтээсые 10—15 дахин дээшэлүүлхые хангаха байна. Манай ажаүйлэдбэридэ автоматическа лининүүдые үргэнөөр нэбтэрүүлгэ болбол советскэ машино-бүтээлгые нилээдгүй үндэр дээдэ техническэ хэмжээндэ оруулха техническэ прогрессэй элементнүүдэй нэгэниинь болоно. Мүнөө үеын фрезерованиин ба үрэмдэлгын эгээл түргэн физико-химическэ аргануud металло-болбосоруулдаг ажаүйлэдбэридэ үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байна.

Депутат Ефремов болбол табанжэлэй түсэб тухай Хуулиин Проектын хоёрдохи бүлэгэй 11-дэхи пунктда иимэ нэмэлтэ оруулхын дурадхал оруулна: «машино-бүтээлгые бүхы шухала зүйлэй подшипнигуудаар дүүрэн хангаха, илангаяа прецезионно скоростной подшипнигуудые бүтээлгые дээшэлүүлхэ».

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи Сесси

Союзай Соведэй заседани

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Өөрынгөө үгые дүүргэхэдөө, депутат Ефремов болбол Верховно Соведэй үзэмжэдэ правительствын табиһан табанжэлэй түсэб хадаа бүхы депутадуудаар нэгэн һанаалаар һайшаагдаха ба зогаха ёһэн өөрынгөө найдабаринье харуулна.

—Дүрбэдэхи табанжэлэй гайхамшагта сталинска түсэбэй тоонууд хадаа агуу ехэ гараш шэнги үзэгдэнэ гэжэ депутат Н. П. Бажан хэлэнэ.—Шэнэ табанжэлэй түсэб шалгагдаһан тоогой тодорхой гайхамшагаар бододоһон хараалалгатай нэгэдэнэ. Энээндэ нарин нягта реализм манай дүтэтэ идейнүүдтэй таарадуулан зохилдоно. Тэрээн соо манай үнэн байдал болохын түлөө найдабаритайгаар зорюулагдаһан манай арга-боломжонууд байна.

—Советскэ арад болбол дүрбэдэхи табанжэлэй гайхамшагта түсэбые нэгэн һаналаар һайшааха байһандань би этигэнэб—гэжэ оратор хэлэнэ.—тэрэ хадаа ажал-ябуулгын программань, ажалай зорилгонуудай, советскэ хүн болгоной, зохёохы ажабайдалай программань болохо байна.

Немецкэ эзэмдэлгын жэлнүүдтэ украинска арадай дабажа гарһан агуу ехэ шалгалтанууд тухай, мүнөө Украинада ябуулагдажа байгаа агуу ехэ-зохёохы хүдэлмэри тухай һануулаад, депутат Бажан болбол дүрбэдэхи табанжэлэй түсэб хадаа советскэ Украинын арадта гансал дайн сэрэгэй ушаруулһан шархануудые эдэгээхые хангаха бэшэ, мүн ажахын ба культурын саашанхи ургалтые хангаха байна гэжэ хэлэнэ. Депутат Бажан болбол табанжэлэй түсэбтэ 100 миллион түхэригые УССР-эй Академи Наукада шухала капиталовложенинүүдэй түлөө, 30 миллион түхэригые Украинын Архитектурын Академиин урда байһан угаа ехэ зорилгонуудые дүүргэхын түлөө хараалхые, полиграфида капиталовложениие ехэдхэхэ, театрнуудые һэргээн бодхоохын ба барихын түлөө нэмэлтэ мүнгэ һомолхые гуйна.

СССР-эй Академи Наукын президент депутат С. И. Вавиловта үгэ үгтэбэ.

—Би мүнөө советскэ эрдэмтэдэй олон тоото цехын хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэнинь хадаа үгэ хэлэнэб,—гэжэ депутат Вавилов мэдүүлнэ,—нүхэр Вознесенскиин элидхэлдэ тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, табанжэлэй түсэбые бэелүүлхэдэ наукада ехэхэн үүргэ үгтэнэ. Тиимэ дээрэһээ би үгэ абахые шиидэбэб. Ажабайдалай эрижэ байһан наукын ба техникын хэмжээ ба тэрэнэй удхань саг үргэлжэ дээшэлжэ байна. Наука болбол мүнөө байгаа техникые гүйсэдөөр хэрэглэхын түлөө хэрэгтэй байна, наукын урда шэнэ шэнэ ехэ шухала проблемэнүүд табигдана. Физикын ба атомна ядрогой энергиие сүлөөлхэ техникын, органическа химиин олон янзын зорилгонуудай, ами голтой веществонуудай байгуулалтын, радиогой асуудалнууд иимэнүүд байна. Шэнэ табанжэлэй түсэб хадаа һайн научно-техническэ базые хараална.

Манай Эхэ орон болбол бүхы дэлхэйдэ өөрынгөө дээдэ зохёохы научна потенциалые үни хада харуулаа. Манай агуу ехэ математигуудай, физигүүдэй, химигүүдэй, геологуудай, географуудай, историгуудай, инженернүүд—уралан зохёогшодой нэрэнүүд бултанай сэдьхэлдэ байна. Имагтал манай Эхэ орондо, бүхы дэлхэйн урда социальна проблемэнүүдые шэнээр байдалда шиидхэхэ замые нээжэ үгөөд, Ленин ба Сталин общеcтвын хүгжэлтын тухай Маркс ба Энгельсын һургаалай гайхамшагта үргэлжэлүүлэгшэдынь байгаа. Иимэ арадтай иимэ орон болбол эрдэмтэдэй урда нүхэр Сталинай табиһан зорилгонуудые шиидхэжэ шадаха. Энээнэй түлөө, тон түрүүндэ эрдэмтэд өөһэдөө хүсэ шадал ба шадабаряа шангадхаха хэрэгтэй болоно, зүгөөр, энээнһээ гадуур шэнэ залуу шэнжэлэгшэд, шэнэ академинүүд, институдууд ба лабораторинууд бүхы зүйлэй прибор-бүтээлгые үргэдхэхэ, манай хэблэлнүүдээр научна литературануудые гаргалга нилээнгүй ехэдхэхэ хэрэгтэй болоно.

Научна шэнжэлэлгые нютагуудта эмхидхэхэ зорилго болбол шухала зорилгонуудай нэгэниинь гэжэ депутат Вавилов тоолоно. Столичнэ городуудта эли республиканска ба областной шадартай городуудые бүхы хэмжээгээрынь хүгжөөлхэ ба культурна центрнүүд болгохо, манай Эхэ ороной бүхы газарнуудаар культурын шэнэ һууринуудые байгуулха шухала байна.

Хэлсэн үзэгдэжэ байгаа табанжэлэй түсэбые һайшаахые дурадхаад, депутат Вавилов болбол энэ түсэб хадаа хараалагдаһан сагтаа дүүргэгдэхэ гэһэн най дабарыа харуулна.

—[illegible] хадаа —оратор мэдүүлнэ, —манай түрүүшын бүхы түүхэ дээрэ, үнэн баялигуудые тоолоһон дээрэ, манай арадай хүсэ шадал ба хүсэл зориг дээрэ, парти ба правительстводо манай дүүрэн найдаһан дээрэ, бидэнэртэй хамта манай шалгагдаһан, сэсэмэргэн вождь ба багша нүхэр Сталинай байһан дээрэ үндэһэлнэ гээшэ. (Нэрьемэ альга ташалганууд).

Шэнэ табанжэлэй түсэбтэ, хүндэ индустриин бусад һалбаринуудтай зэргэ, химическэ ажаүйлэдбэриие һэргээн бодхоолго ба үргэдхэлгэдэ нилээнгүй ехэ хуби үгтэнэ гэжэ депутат М. Г. Первухин тэмдэглэнэ.

1945 оной хоёрдохи хахаһаа советскэ химигүүд болбол бүхы ажаүйлэдбэреэ амгалан тайбан байдалай харгыда оруулжа эхилээ. Үнгэрһэн жэлдэ Наркомхимпромой гражданска продукци болбол 1944 онтой сасуулбал 15 процент ургаһан байна. Һёдонто жэлэй эсэстэ хоёр дахин ехэ үргэн хэрэглэлэй эд барааnууды уйлэдбэрилгэ түйлэгдэһэн байгаа. Шэнэ табанжэлдэ химическэ ажаүйлэдбэриин хүдэлмэрилэгшэдэй урда дайн сэрэгэй үедэ һандаргагдаһан химическэ заводуудые һэргээн бодхоохын ба шэнэ химическэ заводуудые барихын талаар угаа ехэ зорилгонууд табигдана. 1950 оной һүүлдэ үйлэдбэриин хэмжээ сэрэгэй урдахи үетэй сасуулбал 1,6 дахин ургаха байна.

—Нүхэр Сталинай табиһан зохёохы хүдэлмэринүүдэй угаа ехэ программые ажалшан арад болбол угаа ехэ зоригтойгоор угтаба гэжэ депутат Н. И. Гусаров мэдүүлнэ.—Нүхэр Сталинай үгэ хадаа дайн сэрэгэй хойто тээхи ажахын түсэбые бэелүүлхын түлөө манай арадые идейнээр зэбсэгжүүлэ.

Зүүн тээ хоёрдохи шулуун нүүрһэнэй металлургическа базые, хүндэ индустриин ба оборонно ажаүйлэдбэриин хүсэтэ базануудые байгуулһан тухай, Уралай байгаалиин угаа ехэ баялигуудые болбосоруулһан тухай нүхэр Гусаров хэлэнэ. Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ шулуун нүүрһэ малтан гаргалгые хоёр дахин, машино-бүтээлгын ба металло-болбосоруулгын хэмжээе—3 дахин, буу зэбсэг бүтээлгые—6 дахин дээшэлүүлһэн Молотовско областиин жэшээ дээрэ нүхэр Гусаров болбол Уралай ажаүйлэдбэриин хүсэнэй ургаһаниие харуулна.

—Нүхэр Сталинай түсэбөөр ба ударидалга доро байгуулагдаһан, дайн сэрэгэй үедэ ушөө ехэ хүсэтэй болоһон хүсэн түгэс индустриальна Урал болбол советскэ арад зоной дайлан абаһан шухала позицинуудай нэгэниинь болоно гэжэ нүхэр Гусаров хэлэнэ.

Депутат И. Т. Тевосян болбол хара металлургиин хүгжэлтын проблемэнүүдтэ өөрынгөө үгые зорюулна. Табанжэлэй онуудта ажаүйлэдбэриие оронэй районуудаар байгуулха гэһэн нүхэр Сталинай политикын сэсэмэргэн байһаниие Эсэгэ оронөө хамгаалгын дайнай дүнгүүд эли тодоор харуулаа. Ямаршье бэрхэшээлнүүдтэ тогтонгүйгөөр, дайн сэрэгэй үедэ Зүүн тээ ехэ хүсэтэй шэнэ металлургическа заводууд—Челябинска металлургическа, Челябинска трубопрокатна, Новосибирскэ, Магнитогорско калибровочно, Магнитогорско метизнэ, Актюбинска ба бусад заводууд баригдаһан байна.

Дүрбэдэхи табанжэлэй түсэб соо хара металлургиин саашанхи хүгжэлтэдэ тусхай анхарал табигдана. Металл үйлэдбэрилгын талаар жэлэй дунда зэргын ургалта түрүүшын табанжэлнүүдэй металл үйлэдбэрилгын талаар жэлэй дунда зэргын ургалтаһаа нил этгүй дээшэлхэ байна. 1949 ондо шэрэм хайлуулгаар сэрэгэй урдахи үйлэдбэриин хэмжээ түйлэтхэхэ байна, булад хайлуулгаар ба прокатые үйлэдбэрилгээр—1948 ондо. Зүүн металлурги хадаа дүрбэдэхи табанжэлэй эсэстэ сэрэгэй урдахи үйлэдбэрилгые хоёр дахинһаа үлүү дээшэлхэ байна.

—Бага бэшэ бэрхэшээлнүүд ушарха байна гэжэ депутат Тевосян хэлэнэ.—Зүгөөр большевистскэ партяар, нүхэр Сталинаар хүтэлбэрилэгдэһэн, түрүүшын гурбан табанжэлнүүдэй политическэ ба ажахын дүршэлнүүдээр баяжуулагдаһан Эсэгэ оронөө хамгаалгын дайнай үедэ хүтэлбэрилхы ба шэн зоригто хүдэлмэринүүдэй толотомо жэшээнүүдые харуулһан советскэ арад зон болбол ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабажа шадаха. Металлургнуудай миллионно арми болбол дүрбэдэхи табанжэлэй түсэбые болзорһоонь урда түүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ, бүхы шадал ба бүхы мэргэжэлээ үгэхэ гэжэ найдуулхыем зүбшөөрыт.

Депутат Тевосянай үгэ хэлэлгээр заседани дүүрэбэ Союзай Соведэй ушаахи заседани мартын 18-ай үдэшын 6 часта болохо. (ТАСС).

Национальностьнуудай Соведэй заседани

Мартын 16-да, үдэшын 6 часта, Кремлевско ордоной Ехэ зал соо Национальностьнуудай Соведэй заседани нээгдэбэ. Түрүүлэгшын столой саада—Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ депутат В. В. Кузнецов, тэрэнэй орлогшонор П. А. Лезицкий ба Ч. А. Аслянова гэгшэд һууна.

Нүхэд М. И. Калинин, А. И. Микоян, Н. М. Шверник, Н. А. Вознесенский гэгшэд Президиумдэ ерэнэ. Депутадууд бэ айлшад тэдэнэрые үни удаан альга ташалгануудаар амаршална.

Хэлсэхэ зүйлдэ—1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоолгын ба хүгжөөлгын табанжэлэй түсэб тухай элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэнүүд болоно.

Түрүүлэгшэ депутат В. В. Кузнецов альга ташалгануудаар угтагдаһан депутат А. Н. Косыгинда үгэ үгэнэ.

Нүхэр Косыгинай хэлэхэнь хадаа, хүндэ ажаүйлэдбэриин, түмэрзамай транспортын ба энээнэй үндэһэ һуури дээрэ хүдөө-ажахын ба хэрэглэлэй зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргадаг ажаүйлэдбэриин түрүүшын ээлжээнэй хүгжэлтэ табанжэлэй түсэбөөр хараалагдана.

Дайнай урда тээхи хэмжээндэ орходоо РСФСР дотор дүрбэдэхи табанжэлэй эсэстэ ажаүйлэдбэриин үйлэдбэрилэн гаргалга нэгэ хахад дахин ургаха, шэрэм хайлуулга 66 процент ехэ болохо, шулуун нүүрһэ абалга—97 процент, электроэнерги үйлэдбэрилгэ—85 процент гэхэ мэтэ ехэ болохо байна. Социалистическэ хүдөө ажахы болбол сэрэгэй урда тээхи хэмжээгээ нилээд үлүүлхэ байна гэжэ нүхэр Косыгин заапа.

—Ерэхэ табанжэлдэ,—нүхэр Косыгин хэлэнэ.—хүдөө-ажахыда механизациин хэмжээе нилээд дээшэлүүлхээр хараалагдана. Механизациин дэбжэлтэ болбол манай ажаүйлэдбэриин элитэ арга-боломжонууд дээрэ базировалагдана, тэрэнь, түсэбэй ёһоор, табанжэлэй турша дотор хүдөө ажахыда 325 мянгаһаа үсөөн бэшэ тракторнуудые, 170 мянган комбайнуудые ба 4,5 миллиард түхэригтэ хүдөө-ажахын машинануудые үгэхэ байна.

Түсэб болбол тэрэшэлэн хүлеэгэй гидроэлектростанцинуудта зорюулагдаһан жэжэ гидротурбинануудые үйлэдбэрилэн гаргахаар хараална. Энэ болбол колхозууд ба МТС-үүдые электрификацилхые, хэдэн үйлэдбэриин процессуудые электрификацилха ябадалые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ арга-боломжо үгэхэ байна.

Ажабайдалай барилгын асуудалнуудта орохо зуураа, нүхэр Косыгинай заахань хадаа гансахан РСФСР-эй городуудаар табанжэлэй онуудта индивидуальна барилые тоолонгүйгөөр 44 миллион шахуу квадратна метр барилганууд ашаглалгада оруулагдаха байна. Хүүргэнүүд, харгынууд, канализацинууд, водопроводые заһабарилха ба барихa тушаа болон гэр байрануудые заһабарихa тушаа тусхай барилгын организацинуудые бии болгохо хүдэлмэридэ ойрын сагта орохо шухала болонхой.

Саашань нүхэр Косыгин бүд нэхэлгын ба хүнгэн ажаүйлэдбэриин юумэнүүдые үйлэдбэрилгые горьтойгоор ехэдхэхэ, арад зондо хэрэгтэй эд бараануудые нютагай ажаүйлэдбэриин предприятинууд ба отдобориилгын кооперацинуудай үйлэдбэрилэн гаргалгые үргэдхэлгын шухала байһан тухай хэлэнэ.

Сибириин ба Алас Дурна зүгэй гол мүрэнүүдэй бассейнүүдээр ехэхэн шэнэ ой модоной талмайнуудые ашаглан хэрэглэхэ тухай асуудалые хэлэхэ зуураа, нүхэр Косыгин болбол узкоколейнэ харгынуудай барилгын ба ехэ хүдэлмэритэй процессуудые механизацилжа ба ой модоной ажаүйлэдбэриин хүдэлмэришэдэй мэргэжэлые дээшэлүүлжэ, древесинэ гаргалгые ехэдхэлгын шухала байһаниие тэмдэглэнэ.

Өөрынгөө үгын эсэстэ нүхэр Косыгин болбол 1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоолгые хүгжөөлгын табанжэлэй түсэб тухай Хуулиие батадха тухай дурадхал оруулна.

—Дүрбэдэхи сталинска табанжэлые дүүргэхын түлөө,—нүхэр Косыгин хэлэнэ.—героическа советскэ арад болбол өөрынгөө бүхы хүсэн шадалые, шалабариие үгэхэ ба эсэхэ сусахые мэдэхэгүй, зоримгой ажалаараа арадай ажахын хүгжэлтын заагдаһан программые гансал дүүргэхэ ябадалые хангаха бэшэ, харин тэрэниие үлүүлэн дүүргэхэ байха. Нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро бидэнэр манай Эхэ оронэй хүсэн шадалай саашадаа ургаха, культура болон баян шадалтай ажабайдалай шэнээр сэсэглэн һалбарха ябадалые хангахабди.

Депутат А. Абдурахмановай заахань хадаа нүхэр Сталинай холо урид харагдагай ашаар бэелүүлэгдэһэн СССР-эй индустриализациин политика болбол манай Эхэ оронэй эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай ябадалые хангаа.

—Манай ялалтын шиидхэхы эхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь хадаа,—нүхэр Абдурахманов хэлэнэ.—Советскэ Союзай арадуудай бата бэхи, эбэршэгүй ленинско-сталинска хани барисаан байгаа.

Сталинска табанжэлэй онуудта Узбекистан болбол үнэрөөр хүгжэһэн хүдөө ажахытай индустриальна республика болохо, культурна байгуулалта айхабтар ехэ амжалтануудые түйлаа.

4-дэхи табанжэлэй проблемэнүүд дээрэ тогтохо зуураа нүхэр Абдурахманов хлопководствын хүгжэлтэ тухай, тодорхойгоор хэлэнэ. Узбекистан болбол оронойнмнай гол хлопково база болоно, Советскэ Союз дотор суглуулагдадаг хлопогой гурбанай хоёр хуби шахууе үгэнэ. Хлопчатнигай таралгые үргэдхэлгэ ба тэрэнэй ургасые дээшэлүүлгэ хадаа 4-дэхи табанжэл соо дайнай урда тээхи хлопок суглуулгые нилээд үлүүлхэ арга олгохо байна. Хлопководствын хүгжэлтын түсэбые дүүргэлгэ болбол ехэхэн тоото электроэнерги хэрэглэхэ хэдэн шэнэ предприятинуудые барилгатай, Чирчикскэ электрокомбинадые ба бусад предприятинуудые үргэдхэлгэтэй холбоотой юм Энээнтэй дашарамдуулан депутат Абдурахманов болбол капиталовложенинүүдэй хэмжээе 350 миллион түхэригөөр ехэ болгожо, гурбан шэнэ электростанцинуудай барилгые табанжэлэй түсэбые эсэслэн баталхадаа хараалхыень Верховно Соведэй Сессиие гуйна.

Нүхэр Абдурахманов болбол Узбекистанай айхабтар томо ажаүйлэдбэриин центрнүүд—Чирчик, Ташкент, Андижанай гэр байрые үргэдхэлгэдэ зорюулһан капиталовложениие 60 миллион түхэригөөр ехэ болгохые тэрэшэлэн Сессиие гуйна.

Депутат А. Казакпаев гэгшэ депутадууд ба айлшадай нэрьемэ альга ташалганууд доро казахска арадай үмэнэһөө бүгэдэ-арадай эгээн түрүүшын депутат, советскэ арадай вождь—агуу ехэ Сталиндэ дулаахан баяр мэндые хүргэнэ.

Нүхэр Казакпаев болбол Казахстанай арадай ажахын ба культурын бүхы һалбаринуудай ехээр ургаһаниие үзүүлһэн эли тодо тоонууд ба баримтануудые харуулна. Сталинска гурбан табанжэлнүүдэй онуудта Казахстанда ажаүйлэдбэриин айхабтар томо центрнүүд байгуулагдаһан. Заха хизааргүй тала губинуудаар айхабтар томо түмэр харгынууд баригдаһан байна. Республика дотор 363 МТС, 250 томохон таряаны ажалай, малажалай ба бусад совхозууд бии болгогдоһон байха юм. Казахстан дотор ёһото культурна революци болоо гэбэл: мүнөө республика дотор 7.735 эхин ба дунда һургуулинууд, 85 техникум, 24 дээдэ һуралсалай заведенинүүд хүдэлмэрилнэ, 43 театр, 500 гаран кинотеатрнууд хүдэлмэрилнэ, Казахска ССР-эй Академи Наук байгуулагданхай.

Бүхы советскэ арадай интересүүдые хүсэдөөр харюулһан, Сессиин зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан дүрбэдэхи табанжэлэй түсэбые хэлсэхэ зуураа, нүхэр Казакпаев болбол Кзыл-Ординска плотинын барилгые 1950 ондо бэшэ, харин 1948 ондо дүүргэхэ айхабтар шухала гэжэ тоолоно. Нүхэр Казакпаев болбол зүүн областьнуудай газарые уһалалгада Иртышэй уһанай ресурснуудые хэрэглэхэтэ, хара ба үнгэтэ металлургида, химическэ ажаүйлэдбэридэ, машино-бүтээлгэдэ, түмэрзамай транспортдо гэхэ мэтэдэ зорюулагдаһан мэргэжэлтэдые бэлдхэхэ хэрэгтэ табанжэлэй түсэб соо мүнгэ һомолхые тэрэшэлэн гуйна.

Депутат З. А. Шашков гэгшэ арадай ажахыда гол мүрэнэй транспортын үүргэ тухай, тэрэнэй хүгжэлтын перспективэнүүд ба темпнүүд тухай хэлэнэ.

Дайнай урда тээ гол мүрэнүүдээр ашаа шэрэлгэ 74 миллион тонно хүрэһэн байна. 1940 ондо, жэшээлхэдэ, ой модоной ашаануудай гол мүрэнүүдэй зээбэриин удельнэ хэмжээнь бүхы түмэрзамай ба гол мүрэнүүдэй ашаа шэрэлтын 70 шахуу процентнь болоһон байна. Уһан замаар ашаа шэрэлгын саашадаа хүгжэлтэдэ дайн сэрэг һаад хэһэн байна юм. Дайсан болбол гол мүрэнэй транспортда ехэхэн гарза хохидол ушаруулаа. Тиигэбэшье, советскэ гол мүрэнэйхид дайнай жэлнүүдтэ тыл ба фронтын шухалын шухала даалгабаринуудые дүүргэхэ ябадалые хангаһан байна.

Мүнөө пароходно ажахы ба уһан замууд амжалтатайгаар һэргээн бодхоогдожо байна.

Дүрбэдэхи табанжэлэй түсэбэй проектын ёһоор гол мүрэнэй транспортын ашаа шэрэлгэ 1945 онойхидо орходоо 1950 ондо 2.7 дахин ехэ болохо байна. Энэ хадаа, түмэр замайхидай хүлээр хэлэхэдэ, сүүдхэ бүриин ашалгые 30 мянган вагон хүргэхэ болоно. Табанжэлэй эсэстэ гол мүрэнэй транспорт ой модоной ашаануудые түмэр замай зөөһэнэй адли хэмжээтэйгээр зөөбэрилхэ байна. Иланхаяа шухалын шухала магистральнууд—Волга, Кама, Днепр, Дон, Обь, Иртыш, Енисей, Амур-Дарьягаар шэрэлгэ хүгжөөгдэхэ байна. Область дотороо ба район дотороо уһаар шэрэлгэнүүдые үргэнөөр хүгжөөлгэ арадай-ажахын айхабтар ехэ удхашанартай болохо байна.

Гол мүрэнэй транспортын системэ дотор судно-бүтээлгын өөрын базатай болохоор табанжэлэй түсэб соо хараалагдана Волга дээрэ, Рыбинскдэ, Куйбышевтэ, Запорожьедо, Омскдо, Барнаулда ба бусад газарнуудта заводууд баригдаха байна. Модон судно-бүтээлгын шэнэ хүсэтэ база Бело морена, Кама болон Хойто Двина дээрэ байгуулагдаха юм. 1950 он болтор бүхы ашаанай хүдэлмэринүүдэй 77 процентһээ бага бэшые механизировалхаар хараалагдана.

Удаалан депутат С. М. Шарафеев гэгшэ үгэ хэлэнэ.

—Татарска республика болбол нариз мын гээдэнги хүдөө-ажалай хахад колони байһанаа большевистскэ партиин хүтэлбэри доро, агуу ехэ ород арадай аха дүүгэй туһаламжын ашаар түрүү индустриальна республика болгогдоо,—гэжэ тэрэ хэлэнэ. —Татариин томо ажаүйлэдбэриин предприятинуудай валова продукциин хэмжээ үнгэрһэн гурбан табанжэлнүүдэй продукциин хэмжээе хамта дээрэнь абаһанда орходоо 1942—1944 онуудта 2—3 дахин үлүүлһэн байха юм Татариин колхозниудууд дайнай жэлнүүдтэ 131 миллион пуд таряа, 30 миллион пуд хартаабха ба овощинуудые, 56 миллион пуд мяха, ехэхэн нооһо гэхэ мэтые үгөө һэн.

Татарска АССР-эй Шугуровска районой нефтеэр айхабтар баян газарые шудалан ашаглаха, гүнзэгы ой модоной массивуудтахи хүдэлмэринүүдые механизацилхаар дүрбэдэхи табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаа. Һургуулинууд, театрнууд клубууд, эмнэлгын эмхи зургаанууддай тоо ехэхэнээр ургадхэнэ. Үргэн хэрэглэлэй эд бараанууд ба эдеэ-хоолой зүйлнүүд ургаха байна.

Депутат Шарафеев түгэсхэл соогоо Сессиин үзэмжэдэ хоёр дурадхал: Казань-Бугульма хоёрой хоорондо түмэр зам барилга тухай ба Нижне-Вятска гидроэнергетическа узелые байгуулга тухай табина.

Эгээн залуу союзна республиканууддай нэгэн болохо Советскэ Молдавиин хүгжэлтэ тухай депутат Н. Г. Коваль гэгшэ хэлэнэ.

—Советскэ засаг болбол манай арадта гансахан политическэ эрхэ сүлөө үгэһэн бэшэ, харин ажахын хүгжэлтын ба түргэнөөр ургашаа дабшалтын бата бэхи үндэһэ һуури болохо материальна зүйлнүүдые үгэһэн байна. Зүгөөр 1941 ондо манай республика болбол эгээн түрүүшүүлэй зэргэдэ бузар фашистска булимтарагшадай сохилтонуудые бэе дээрээ дааһан байха юм. Молдавска арад болбол немецкэ эзэмдэлгын гал уһан соо түүр гараа. Тэрэ болбол өөрынгөө сүлөөлэгдэһэнэй түлөө Молдави хадаа Советскэ Союзай бүхы арадуудай аха дүүгэй туһаламжада ба, эгээл түрүүн, агуу ехэ ород арадай ахатуутэй туһаламжада үдлгатай гэжэ хэзээшье мартахагүй. Иимэ дээрэһээ Молдавида һунгуулиин кампани хадаа Советскэ Эхэ орондоо, большевистскэ партидаа, агуу ехэ Сталиндаа бүгэдэ-арадай инаг дуратай байһаниие харуулһан байна.

Амгалан сагай байгуулалтада оронго болбол Советскэ Молдавиин урда ажахын ба культурна шэнээр ургалтын үргэн замуудые нээбэ. Дайнай ушаруулһан шархануудые богонихон болзор соо эдэгээхэ ба Советскэ Союзай технико-экономическа ба культурна талаараа түрүү республиканууддые хүсэхэ шухала болоно.

Дүрбэдэхи табанжэл соо Молдавска ССР болбол нютагай элбэг дэлбэг түүхэй эдэй ресурснуудые хэрэглэдэг ба өөрынгөө продукциин ехэхэн хубиие оронойнгоо бусад районуудта үгэдэг үргэнөөр хүгжэһэн ажаүйлэдбэритэй республика болохо байна. Республикын архи нэрэлгын ажаүйлэдбэри СССР дотор түрүү һууринуудай нэгые эзэлхэ. Днестр гидроэлектростанциин барилгые табанжэлэй түсэб соо нэмэлтэ болгон оруулхые ба гэр байрын фондые һэргээн бодхоолго ба барилгада. Кишенев—Кагул гэдэг автомагистралиие, хэдэн түмэрзамай станцинуудые, культура эмхизургаанууд гэхэ мэтые һэргээн бодхоолго ба барилгада мүнгэ һомолхые депутат Коваль гэгшэ Сессидэ гуйлтатайгаар хандана.

Дүрбэдэхи табанжэлэй түсэбые дүүргэхэ ябадалда наука болон дээдэ һургуулиин үүргэ, советскэ интеллигенциин үүргэ угаа ехэ ба хүндэтэй. Депутат С. В. Кафтанов гэгшэ өөрынгөө үгые энэ асуудалда зорюулна. Дайнай жэлнүүдтэ советскэ интеллигенциин олон зүйлэй творческо ажал ябуулгануудые тодорхойлон хэлэхэ зуураа, ораторай саашадаа хэлэхэнь хадаа, дүрбэдэхи табанжэлэй айхабтар ехэ зорилгонуудые дүүргэхэ ябадал болбол мэргэжэлтэй шэнэ кадрнуудые бэлэдхэхые эринэ. Үшөө дайнай урда тээ орон дотор дээдэ һуралсалай заведенинүүдэй үргэн сеть байгуулагдаһан байха юм. 1940 ондо 778 вузууд бии байжа, тэдэндэ 560 мянган студентнүүд гэхэ гү, али революциин урда тээхи Россиинхиһа орходоо 6 дахин олон хүн һурадаг байгаа.

Дайнай жэлнүүдтэ дайсанай хэбэн айхабтар ехэ һандаргалтануудай байбашье, культура болон гэгээрэлэй эмхи зургаанууд, дээдэ һуралсалай заведенинүүд нэгэшье минута соо өөрынгөө ажал ябуулгые зогсоогоогүй ба орондоо дээдэ эрдэмтэй—290 мянган ба дунда эрдэмтэй 375 мянга гаран мэргэжэлтэдые гаргаһан байха юм. Мүнөө ороной 783 дээдэ һуралсалай заведенинүүдтэ 562 мянган хүн һуража байнад.

Ораторай тэмдэглэхэнь хадаа, дүрбэдэхи табанжэл соо вузуудта 674 мянган хүртэр студентнүүд ба техникумуудта 1.280 мянга хүртэр һурагшад [illegible] гохоор бидэнэрэй урда табигдана. [illegible] ба дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые гаргахаар хараалалга болбол 2 миллион шахуу хүн болоно.

—Бидэнэр болбол ажахын ба культурна байгуулалтада ехэхэн амжалтануудые түйлаабди. Гэбэшье бидэнэр [illegible] дээрээ тогтожо болохогүйбди.—гэжэ нүхэр Кафтанов хэлэнэ.—Социализмын манай орон болбол дэлхэй дээрэ эгээл эрдэмтэй, гэгээрһэн орон байха [illegible] Советскэ Союз болбол техникэ, [illegible] ра, наукын хэмжээнэй талаар [illegible] дээрэ нэгэдэхи һуури эзэлхэ ёһотой.

—Барагдашагүй байгаалиин баялиг гууд—нүүрһэн ба нефть, сагаан [illegible] ба хара түүлгэ, ртуть ба сурьма, [illegible] як ба серэ, вольфрам, молибден, [illegible] ба хомор металлнууд Киргизиин газар соо бии юм. Эдэ бүхы баялигууд,—депутат Т. Кулатов заана,—Октябрьска революциин урда тээ хэрэглэгдэдэггүй һэн. Советскэ засаг болбол Киргизиин [illegible] үйлэдбэрилэн гаргаха хүсэнүүдые [illegible] лалгада дуудан оруулаа. Сталинскэ табанжэлнүүдэй онуудта нүүрһэнэй, [illegible] рудна, металло-болбосоруулгын, [illegible] тильнэ, сахарна, эдеэ-хоолой, мяха [illegible] хүнгэн ба ажаүйлэдбэриин бусад һалбаринууд байгуулагдаа. Колхозой байгуулалта, механизаци болон түрүү агротехникые нэбтэрүүлгэ болбол хүдөө ажахын бурьялма ургалтые хангаа. Энээнтэй [illegible] шарамлан Киргизиин ажалшадай амжалта һайн байдалшье ургаһан байна.

Дайнай хойто тээхи шэнэ табанжэлэй түсэб болбол Киргизскэ ССР-тэ арадай ажахын ба культурын бүхы һалбаринуудай саашанхи хүгжэлтые хангаха байна.

Киргизиин Хойто болон Урда хубиһаа малажалай хүгжэлтэ, республикын [illegible] ральна ба урда хубидахи баян [illegible] малнуудые хэрэглэлгын эрхэ байдалые һайжаруулагдахаар табанжэлэй түсэбөөр хараалагдана. Дайнай урда тээ [illegible] дэһэн угаа ехэ Киргизскэ тракт тэргэлэн дүүргэгдэхэ болоно. Табанжэлэй онуудта хлопогой тарилгануудай [illegible] ургалта ба ургасые дээшэлүүлгэ [illegible] хараалагдана. Серна ба радиоактивна [illegible] точнигуудтай, эмнэлгын хаһын [illegible] уларилай Киргизиин түрүү курортнууд саашадаа хүгжэхэ юм.

Дүрбэдэхи табанжэл соо Карело-Финскэ ССР-эй ажаүйлэдбэриин ба культурна хүгжэлтэ тухай депутат П. С. Прокконен гэгшэ хэлэнэ. Ганса советскэ засагай эрхэ байдалда Карело-Финскэ ССР энэ богонихон болзор соо айхабтар ехэ экономическа хүгжэлтэ түйлажа шадаа.

Карело-Финскэ республикын арадай ажахын урда табанжэлэй түсэбөөр [illegible] хэн зорилгонууд табигдаба гээшэ. [illegible] хоёр—гурбан жэлдэ дайнай урда [illegible] хэмжээе хүсэхэ ёһотой болоно. Табанжэл соо республика болбол гурбан табанжэлнүүд соо хамта дээрээ оруулаһанда адли шахуу тиимэ хэмжээнэй зөөри хэрэгсэлые арадай ажахын [illegible] тальна барилгада оруулха ёһотой байна. Шэнэ табанжэлэй түсэб болбол [illegible] таһалдуулһан хара металлургиин [illegible] приятинуудай, томо гидроэлектростанцинуудай, гидролизно ба судно-бүтээлгын ажаүйлэдбэриин заводуудай, түмэр [illegible] муудай, хэдэн арбаад модо бэлэдхэлгын предприятинуудай барилгые, ажаүйлэдбэриин шэнэ һалбаринуудые—гэр барилгын фанерэ, картон үйлэдбэрилэн гаргалгын байгуулгые текстильнэ үйлэдбэриие [illegible] раална. Энэ жэлтэй сасуулхада 1950 ондо модо бэлэдхэлэй хэмжээ табы дахин ургаха байна.

—СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоолгын ба хүгжөөлгын табанжэлэй түсэб тухай бидэнэрэй зүбшэн хэлсэжэ байгаа законопроект хадаа айхабтар ехэ удхашанартай программа болохо мүн,—гэжэ депутат Ю. Ю. Нут гэгшэ мэдүүлнэ.— Табанжэлнүүдэй онуудта Советскэ Эстони сэсэглэн һалбарха болоно. Капиталовложенинүүдэй хэмжээ [illegible] бүхэндэ 3.500 түхэригөөр хараалагдана. Энергетическэ ажахы, радиоприемнигуудые үйлэдбэрилэн гаргалга, полиграфическа база үргэдхэгдэхэ байна.

—Дүрбэдэхи табанжэлэй түсэб хадаа эстонско арадай интересүүдые хүсэдөөр харюулха байна. Эстонско ССР-эй депутадуудай үмэнэһөө би болбол табанжэлэй түсэб тухай Хуулиие һайшааха ба батлан абахые дурадхажа урид үгэ хэлэһэн ораторнуудые дэмжэнэб. Энэ түсэбые батлахын түлөө голосовалха зуураа бидэнэр бултадаа энэ болбол эли болохо түсэб, энэ болбол бүхы советскэ арадай нэгэдэмэл хүсэл зориг ба эбтэй хүдэлмэреэр хараалагдаһан болзор соо дүүргэгдэхэ ба үлүүлэн дүүргэгдэхэ эли тодоор мэдэнэбди.

Депутат Нут гэгшын үгэ хэлэһэнэй һүүлээр заседани дүүрэнэ. Мартын 17-ай үглөөнэй 11 час хүртэр заседани соносхогдоно. (ТАСС).

Партийна ажабайдал

Колхозно парторганизацийн шухала зорилго

...колхозуудай партийна эхин организацинууд болон тэрэнэй членүүд бо... малдаа элбэг дэлбэг үбһэ тэ... тулада хадалан сабшалан ...һайжаруулха тушаа тон хапгалта... хүдэлмэрилнэ гэжэ һаяхан боло... ВКП(б)-гэй обкомой XXII пленум ..., энэ талаар бидэнэртэ тон то... заабаринуудые үгэһэн бэлэй. ...Манай колхозой коммунистнууд ...бүхы эрэгтэй эмэгтэй колхозни... хамта энэ шиидхэбэриие бэе... түлөө эршэтэй шанга ажал ху... байна.

...өөһэдынгөө членүүдэй тээ мэндэ бо... ...суглаан дээрэ «Нүхэр ...Сталинай түүхэтэ үгэ ба колхозно ...зорилгонууд» гэһэн асуудал ...зүүрээ, бидэнэр бэе дээ... ...тодорхой ба харюусалгатай уял... ...абаһан бэлэйбди. Энэ уялга... ...республиканска газетэнүүдэй ...нүүдтэ толилогдоһон тулада эндэ ...хэрэггүй гэжэ һананам.

...колхоз болбол гансахан Заиг... ...соо бэшэ, харин бүхы рес... ...соогоо түрүү колхозуудай нэгэндэ ... Ушар иимэһээ бидэнэр энэ ...һүрриэ алдахагүйн тулада ...шэмтэйгээр хүдэлмэрилхэ хүсэ... Түрүүн түрүүндэ, бэе дээрэ ...абаһан хүндэтэй ба харюусалгатай ...тическэ уялгануудаа бэелүүлхэ ...болоно. Манай колхоз болбол ...олон адуу малтай юм. Тиимэһээ ...мүүдтээ элбэг дэлбэгээр хүрэхэ ...тэжээл хангаха угаа шухала гээшэ ... манай колхозой мэдэлдэ байһан ...хадалангые нүхэр Герасимовай ...түгээлжэ шатаа һаа, үбэлэй ...бэлшээнгүйгөөр саг үргэлжэ ...дүүрэн хүрэхэ үбһэ тэжээл ...хаха арга-боломжотой бай...

...түрүүндэ, хадалан сабшалан ...лэбхэ гаргаха. Үбэлэй үедэ муль..., хабар-зундаа заатагүй хоёр да... ...хэжэ, үндэр ургаса түйла... ...бологдоно. Манай партийна ...болбол герасимовска зве... ...хадалан сабшалан үтэг... ...талаар баян дүй дүршэлтэй ...томилхоһоо гадна, тэдэнэрэй ...үдэр бүри бодото туһаламжа ...тэдэнэртэ даалгаһан шухала ху... ...дүүргүүлнэ. Тиин, манай пар... организацинуудай олонхи ...түрүү үүргэнүүдээ жэ... бэелүүлдэг болоо.

..., 4 хүнһөө бүридэһэн ге... звеное даагша ВКП(б)-гэй член нүхэр Жыгмыт Раднаев болбол хадалан сабшалангаа һайжаруулха галаар өөрэ бэшэ хүдэлмэри яуулхаһаа гадна, ерэхэ зун үндэр баян ургаса түйлахаа гэжэ уялга абанхай. Тус звеногой членүүд хадаа гектар бүриһөө дунда жэшээгээр 12 центнер үбһэ тэжээл хуряажа абаха, рекордно участогһаа гектар бүриһөө 50 центнер үбһэ ургуулжа абаха. 700 гектар сабшалангые уһалха, тэрээнһээ гадна, хэдэн зуун ашаа наг шэлхэ зөөбэрилхэ болон һубаг канава сэбэрлэхэ ба шэнээр малтаха гэхэ мэтын уялгануудые абаад, тэрэнээ муу бэшээр дүүргэнэ.

Армиһаа һаяхан табигдажа ерэһэн коммунист нүхэр Д. Шобхоев гэгшэ тариаанжалай бригадын членүүдтэй хамта хүдэлмэри хэхэдээ, үдэрэйнгөө даалгабариие ходоодоо үлүүлэн дүүргэнэ. Тэрэшэлэн партиин членүүд нүхэд Ц. Мункуев, К. Тручининов болон бусад колхозно ажал хүдэлмэри дээрэ шэн зоригтойгоор ажаллажа, түрүү үүргэнүүдээ жэшээтэ һайнаар бэелүүлнэ. Манай партийна эхин организацида хамта дээрээ 18 коммунистнууд тоологдоно.

Эдэ коммунистнуудые колхозно үйлэдбэриин шухала һалбаринууд дээрэ зүбөөр хубаарилжа табиха ябадал тон ехэ удхашанартай байна. Тиин, манай коммунистнууд хадаа малажал дээрэ, тариан ажалай ба огородно бригадануудаар хубаарилагдажа табигдаад хүдэлмэрилнэд. Тэдэнэр өөһэдынгөө бригаданудай членүүдэй дунда агитационно-ойлгуулалгын ба ниитэ-политическэ хүдэлмэриие үргэнөөр дэлгэрүүлжэ; бригаданудай ба звенонуудайнгаа членүүдые шэн зоригто ажал тээшэ зоригжуулдаг юм.

Социалистическэ малажалые улам саашань хүгжөөхэ, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлжэ, колхозоо большевистскэ ба колхознигуудаа баян шадалтай болгохо ябадал колхозно партийна эхин организациин членүүдэй гол шухала зорилго мүн. Тиимэһээ малажал тушаа бидэнэр гол анхаралаа табиха ёһотойбди. Тэрээнтэй хамта, малшадай дунда ниитэ-политическэ болон агитационно-ойлгуулалгын хүдэлмэриие үргэн дэлгэрэнгыгээр хэжэ, үйлэдбэриин бүтээсые дээшэлүүлхэ тушаа үдэр бүхэндэ анхаралаа табиха коммунистнууд бүхэнэй арюун нангин уялга болоно.

Үнгэрэгшэ жэлдэ адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые манай колхоз болбол бүхы түрэлөөрынь үлүүлэн дүүргэһэн байгаа. Ушар иимэһээ мүнөө жэлэй ороохой кампанида зоотехникын заабариие тон нариинаар сахижа бэелүүлхэ уялгатайбди. Эхэ малые ороонь оруулхадаа үүлтэртэ буха, азарга болон хусада табиха айхабтар шухала байна. Юундэб гэхэдэ, бидэнэр болбол адуу малай тоо толгойе олошоруулха тушаа гансахан һанаагаа табиха бэшэ, харин тэрэнэй шанарые һайжаруулха тушаа гол анхаралаа табиха малшан бүхэнэй уялга болоно. Манай колхоз хадаа ороохой кампаниие ималта томо үүлтэрэй малаар хэжэ шадаха бүхы арга-боломжотой байна. Тиимэһээ колхоздоо байһан нэгэ азарга, 10 буха болон 16 хусануудаа мүнөөнһөө эхилжэ һайнаар тэжээхэ хэрэгтэй гэжэ тоолонобди.

Арадуудай агуу вождь нүхэр И. В. Сталинай Москва городой Сталинска һунгуулиин округой һунгагшадай һунгуулиин урда тээхи суглаан дээрэ хэлэһэн түүхэтэ үгын харюуда абаһан социалистическэ уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ зорилготойгоор манай колхозниигуудай эршэмтэй шанга хүдэлмэри хэжэ байһаниинь тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Хэрбээ үнгэрэгшэ 1945 ондо хабарай тарилгын хүдэлмэриие тон сахаар унжагайруулһан дээрэһээ, үнгэрэгшэ жэлдэ үндэр баян ургаса абаха аргаяа хаһаһан ябадалаа мэдэжэ, мүнөө жэлдэ тарилгын бүхы хүдэлмэриие майн 20 хүртэр дүүргэхэ угаа шухала болоно. Манай колхоз хадаа городой шадарай колхозуудай нэгэндэ тоологдодог дээрэһээ, огородно культурые ехээр таридаг байна. Эгээл иимэһээ манай коммунистнууд болон комсомолецнууд болбол энэ шухала һалбари тушаагаа гол анхаралаа хандуулдаг болоо.

Партийна эхин организациин агитколлективэй эрхим агитаторнууд нүхэд Д. Жигмытов, М. Балмаев, Г. Пимаева, Ц. Базаров болон бусад СССР-эй Верховно Совэдэй һунгуулиин үедэ түйлаһан амжалтануудаа саашадань бэхижүүлхэ нэгэн хүсэлэнтэйгөөр үргэн ниитэ колхозниигуудай дунда агитационно-ойлгуулалгын хүдэлмэриие эршэмтэйгээр ябуулжа, тэдэнэртэ партиин обкомой XXII пленумэй шиидхэбэри болон ССР Союзай Верховно Совэдэй Сессиин материалнуудые ойлгуулжа ябана.

Ажахын хүдэлмэри тушаа гол анхаралаа табихатаяа хамта, манай коммунистнууд өөһэдынгөө политическо-теоретическэ бэлэдхэлнүүдээ дээшэлүүлхэ тушаа ехэхэн анхаралаа гаргажа, ВКП(б)-гэй хуряангы курсые ба Ленин болон Сталинай зохёолнуудые ашабхитайгаар үдэр бүри шудалха үүргэтэй болоно. Мүн колхозниигуудай дунда культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие һайжаруулха тон шухала байна.

Ч. ГАЛСАНОВ, «Улаан Эрхирэг» колхозой партийна эхин организациин секретарь.

Партийна суглаае дээдэ хэмжээндэ үнгэргэхэ

...партийна эхин организацинуудай ...суглаануудые бүрин түгэс бэ... ...түсэбэй ёһоор хараалаг... ...зор соогоо үнгэргэхэ ябадал ...шухала хэрэг мүн. Ма... ...колхозуудай, ажаүйлэдбэ... предприятинуудай болон эмхи... ...дэргэдэхи олонхи партийна ...цинууд болбол өөһэдынгөө ...суглаануудые һайн бэ эдхэ... ...үнгэргэхэ тушаа бага бэшэ ...хүдэлмэри хэһэн байна.

...абаһан партийна суглаанууд дээ... политическэ ба ажахын уд... ...шухала шухала асуудал... ...зүбшэн хэлсээд, тэрэ асуудал... ...бэелүүлхэ талаар дэлгэрэнгы ...шиидхэбэринуудые хараагдаһан тодо ...шиидхэбэринуудые абажа, пар... ...суглаануудые залуу коммунист... ...партиин член... ...хүмүүжүүлдэг һургуули... ...болгоһон партийна эхин орга... олон бии.

...сомоной Майн 1 эй нэрэмжэтэ ...артелиин партийна организациин секретарь нүхэр ...ов болбол партийна эхин ...гингаа хамтын суглаануудые ...хоёр удаа бүрин түгэс ...үнгэргэдэг болоо. Тус ...эхин организациин коммунистнууд болбол өөрынгөө ээлж этэ пар... ...дээрэ түсэбөөр хараа агуулжа... ...нуудые табижа, зүбшэн ... юм. Суглаан бүхэн дээ... ...эхин организациин секретарь ...Ц. Ульзутуев болбол удаа... ...дээ зүбшэн хэлсэхэ ...сон схолог дээрэһээнь, ...да коммунистнууд бүхэн ...эрэжэ, хэлсэ... ...зүбшэхэ зуу... ...дурадхалнуудые оруулдаг ...коммунистнууд х... ...суглаанһаан гэгд х... ...ерэхэ үй бэйдаг ябадалые ...зан алгал.

...партийна эхин организациин ...нүхэр Ц. Ульзутуев ...хатын тулада политиче... теоретическэ дүүрэн бэлэдхэл... ...коммунистнуудтаа ээлжээгээр даал... ...дэг юм. Тиимэһээ коммунист... ...партийна шухала даалга ...дүүр эдэг болоо. Тэрэшэлэн ...нэрэмжэтэ, „Улаан Дархан“, ...оной Коминтернын нэрэмжэтэ ...III Интернационалай ...колхозуудай партийна ...организацинууд өөһэдынгөө ээлжээ... ...эрхим һайн бэ эдхэл... ...бүхы коммунистнуудай эл... ...хэжэ, коммунистнуудые ...хүмүүжүүлэ... ...партийна эхин орга... ...ээлжээтэ суглаанууд һэйнэ...

...хэмжээндэ үнгэргэгдэжэ, тэндэ хабаадалсаһан коммунистнууд бэе бэеэ нүүмкэлэлсэхэ ябадалые үргэнөөр эрхилдэг болонхой.

Молотовой нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин организаци болбол үнгэрэгшэ жэлэй туршада 17 дахин партийна суглаануудые үнгэргэжэ, тон шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байха юм. Партийна хүдэлмэри тухай 12 асуудал, партийно-политическэ хүдэлмэри тушаа 10 асуудал, ажахын хүдэлмэри тушаа 9 асуудал, партийна дээдэ органуудай шиидхэбэриин дүүргэлтые ябаса тухай 9 асуудал зүбшэн хэлсэһэн байгаа. Энээнһээ хараада тус партийна эхин организаци болбол коммунистнуудайнгаа идейно-политическэ хэмжээе дээшэлүүлхэ тушаа ехэхэн анхаралаа гаргалгыиинь элитэ болоно.

Мүнөө хүтөөгэй коммунистнуудай гол шухала зорилгонь хадаа малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ, ерэхэ хабарай тариалада бүрин түгэс бэлэдхэл хангажа, һаяхан болоһон ВКП(б)-гэй обкомой XXII пленумэй шиидхэбэриие дүүргэлтэ болгодоо ба на. Тэрэшэлэн нүхэр И. В. Сталинай түүхэтэ үгые ба СССР-эй Верховно Совэдэй хёрдохи зарлалгын нэгэдэхи Сессиин материалнуудые шудалха тушаа партийна эхин организацинууд хамаг бүхы анхарал оролдолгоёо гаргаха үүргэтэй.

Гэбэшье, зарим партийна эхин организацинуудай секретарьнууд болон коммунистнууд хадаа партийно-эмхидхэлэй ба ниитэ-политическэ хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа тон багаар анхаралаа хандуулна. Жэшээнь, Карл Марксай болон Щетинкинэй нэрэмжэтэ, мүн «Улаан малшан», «Большевик» болон бусад колхозуудай партийна эхин организацинуудай суглаанууд түсэбэй ёһоор болодоггүй, тэдэнэй олонхи коммунистнууд, илангаяа залуу коммунистнууд суглаанда ерэдэггүй гэхэ гү, али ерэбэшье һаа, зүбшэн хэлсэжэ байһан асуудал тушаа үгэ хэлэхэ болон дурадхалнуудые оруулдаггүй зантай. Иимэ болохо дээрэһээ, нэрлэгдэһэн партийна эхин организацинууд болбол залуу коммунистнуудые политическэ талаар хүмүүжүүлхэ тушаа тон бага хүдэлмэри хэһэниинь ээрээ харуулагдана.

Дээрэ нэрлэгдэһэн партийна эхин организацинуудтай хүтэ бэшэлэгшэд болбол партийна ажахые эмхитэй гурим табиха тушаа баһал хангалтагүй хүдэлмэри энэ гэхэдэ үлүү бэшэ. Юундэб гэхэдэ, эдэ партийна организацинуудай секретарьнууд болбол суглаануудай протоколнууд болон шиидхэбэринүүдые хайша хэрэгээр, алдуу эндүүтэйгээр зохёохоһоо гадна, тэрэнээ партиин айкомдо болзор соонь эльгээдэггүй байна.

Партийна эхин организацинуудай эдэ алдуу эндүүнүүдые удаа дары усадхаха ба тэдэндэ бодото туһаламжа үзүүлхэ зорилготойгоор, ВКП(б)-гэй айком болбол үнгэрэгшэ жэлдэ партийна эхин организацинуудай секретарьнуудай семинарые 3 дахин үнгэргэжэ, партийна ажахые һайжаруулха тушаа тодо һонор заабаринуудые үгэһэн байгаа. Тэрээнһээ гадна, партиин айкомой таһагуудые даагшад болон тэрэнэй инструкторнууд хадаа партийна эхин организацинуудта бодото туһаламжа үзүүлдэг болоо.

ВКП(б)-гэй айкомой эмхидхэлэй-инструкторско таһагай хүдэлмэрилэгшэд болбол партийна эхин организацинуудтаар ябажа, партийна ажахые эмхидхэлэй гуримтай болгохо тушаа ехэхэн эмхидхэлэй хүдэлмэри хэһэн байгаа. Бидэнэр хадаа өөрынгөө хүдэлмэридөө соо партийна суглаануудые сагтаа болзор соонь һайн бэлэдхэлтэйгээр идейно-политическэ дээдэ хэмжээндэ үнгэргэхэ тушаа гол анхаралаа табидаг болоо. Илангаяа партийна суглаануудые саг болзор соонь үнгэргэдэггүй, партийна хүдэлмэриие оборһоошор ябуулдаг, партийна жаяг заршам эбдэдэг партийна эхин организацинуудта бодото туһаламжа үзүүлхэ талаар гол анхаралаа табидаг болоһон байнабди.

Алайскын дэтуулэ айсидуудай аймагай Совэдэй исполкомой дэргэдэхи партийна эхин организаци хадаа хамгийн суглаае сагтаа болзор соонь үнгэргэдэггүй, тэндэхи коммунистнууд суглаанда бараандаа ерэдэггүй, ерэбэшье һаа эдибхигүйгөөр хандадаг явдал үзүүлдэг байгаа. Мүн эндэхи коммунистнууд членскэ түлбэрөө түлэхэгүй байхаһаа гадна, партиин даалгабаринуудые бэелүүлдэггүй зантай байһан юм. Тиимэһээ ВКП(б)-гэй айком болбол тус партийна эхин организациин секретарай эшэдхэлые өөрынгөө бюрогой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэжэ, энэ талаар тодо һонор заабари үгэһэн байна. Мүнөө тус партийна организациин хүдэлмэри нилээдгүй һайжарба.

Ушар иимэһээ партиин айкомуудай эмхидхэлэй-инструкторско таһагай бүхы хүдэлмэрилэгшэд болбол хүдөө нютагуудта гарахадаа, түбхэй түрүүндэ партийна хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа гол анхаралаа табиха үүргэтэй болоно. Айлагай эмхи зургаануудай зарим хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэрилэгшэд коммунистнууд хүдөө нютагууда гарахадаа партийна хүдэлмэри тушаа анхаралаа табидаггүй зантай. Энэ байдалые дары усадхаха шухала болоно.

Б. ГАРМАЕВ, ВКП(б)-гэй Закаменай аймкомой эмхидхэлэй-инструкторска таһагые даагша.

КОМСОМОЛЬСКО-ЗАЛУУШУУЛАЙ ХОНИНОЙ ЗАИМКА

«Ленинская Искра» колхоздо комсомольско-залуушуулай хониной заимка эмхидхэгдэнхэй юм. С. Ринчинова гэгшэ заимкые даагшадаар томилогдонхой юм. Энэ нүхэр заимкын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалые зүбөөр эмхидхэжэ шадаа. Тэрэнэй ашаар энэ заимкын хиид үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэжэ байна.

Эндэ 300 гаран хонид үбэлэй үедэ үргэлжэ адуулагдажа байха юм. Эдэ хонид гарза гаруу ороогүй байна. Бүхы хонидынь 5 бүлэг болгогдожо илгагдажа байна. Һайн хүсэтэй хонидынь хото хаарын хагданда эдеэлжэ ябадаг. Үбһэ һо оомо эрбилхын хойноһо онсо анхаралаа табижа, бэлшээриие зүбөөр хэрэглээд байхадаа, тус заимкынхид 60 гаран центнер тэжээл арбилба.

Заимкын хүдэ мэрилэгшэд Ц. Аюшеева, Ц. Гармаева, Д. Батуева гэгшэд хонидоо һайнаар адуулха аяа хамта, заимкадаа үбһэ, түлеэ зөөдэг байха юм.

Түл абалгада һайн бэлэдхэл хээ. Мүнөө хүлеэжэ абаһан хурьгадынь элүүр энхээр түлжэжэ байна. Заимкын хонишодой дунда культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри жэшээтээр табигданхай. Тэдэнэр өөһэдынгөө хүсөөр номуудые суглуулжа улаан буландаа 6 бии тэхээгээ. Мүн урапһайханай кружок хүдэлмэрилдэг байна. Колхозой зоотехник нүхэр Самбилова залуушуулай дунда зооветеринарна заабари дэлгэрүүлдэг юм.

Үбэлжэлгэ, түл абалгые эрхимээр үнгэргэжэ, 1946 ондо гүрэнэй түсэб дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхын, хониной абтаха ашаг шэмые дээшэлүүлхын түлөө комсомольско-залуушуулай энэ заимкынхид социалистическэ мүрысөөндэ эршэтэйгээр оролсоһон байна. Малажалай түрүүшүүлэй республиканска суглаанда хабаадагшадай хандалга болон республикын түрүү малшад гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдохо условитой танилсаад байхадаа, эдэнэр ажал хүдэлмэреэ улам шангадхын түлөө социалистическэ уялгануудые абаһан байха юм.

Д. БАЛДАНОВА.

Газар уһалха хаалта түхеэрбэ

Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ үбһэ ногоо багаар ургуулжа, үхэр малаа тэжээлээр дуталдагда ородог колхозууд Тарбагатайн аймагта олон байһан юм. Тэдэнэй тоодо „Гигант“ гэжэ хүдөө ажалай артель оролсохо байна. Урда жэлнүүдэй энэ алдуунуудые давтахагүйн түлөө «Гигант» артелиин эрэ эмэгтэй колхозниигууд социалистическэ мүрысөөндэ эршэтэйгээр оролсоһон юм. Тиихэдээ энэ артелиин членүүд сабшалангые жэгдэрүүлэн һайжаруулха, тэрэнэй ургасые дээшэлүүлхэ, үбһэнэй валово суглуулгыень ехэдхэхэ шухала хэмжээнүүдые хараалһан социалистическэ уялгаа абаһан.

Тиин, дээрэхи колхозой луговодууд сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри эршэтэйгээр үнгэргэжэ эхилэнхэй. Луговодуудай хүсөөр сабшалан дээрэ 2.570 шэрэ наг шэбхээ гаргагдаһан ехэхэн талмай дэ тонон халяагдаһан байха юм. Хабарай сабшалан уһалхын тулада Кучалей ба Кутулик гэжэ горхонуудые хааха хаалта түхеэрэһэн байна. Иосим Акулов гэгшын хүтэлбэридэг звено 4 луговодууд хүдэлмэрилнэ. Эдэнэр колхоздо бии байгаа бүхы сабшалангые һайжаруулха талаар шухала хэмжээнүүдые абажа байна. Эдэнэр дунда зэргээр гектар бүриһөө 22 центнер үбһэ абахаар түсэблэнхэй. Энэ хадаа колхозой адуу малые тэжээлээр хүсэд хангажа шадаха байна.

Сабшалангые жэгдэрүүлэн һайжаруулха, тэрэнэй ургасые дээшэлүүлхэ, үбһэнэй валово суглуулгые ехэдхэхын түлөө Бүхэреспубликанска социалистическэ мүрысөөндэ эршэтэйгээр оролсоод, хүдэлмэрэ инэ эр ябуулжа байһан «Гигант» гэжэ хүдөө ажалай артелиин луговодууд 1946 ондо баян ургаса хуряажа, адуу малаа эхим шанартай тэжээлээр элбэгээр хангаха байһандань найдагдана.

Ю. ВАСИЛЬЕВ.

ТҮРҮҮ ГҮҮРТЭДЭ УЛААН ТУГ БАРЮУЛАГДАБА

„Социализм“ колхозой малажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэд нүхэр Сталинай февралиин 9-эй үдэр хэлэһэн түүхэтэ үгэдэ улам ехээр урмашан, социалистическэ мүрысөөндэ үргэн дэлгэрэнгыгээр оролсоо. Тиихэдээ малажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэд үхэр малаа тобир гарганаар үбэлжүүлхэ, шэнэ түлнүүдые нэгэшье хорлолтогүйгөөр ба элүүр энхээр ондо оруулха, үбһэ тэжээлые зүбөөр гаргашалжа арбилха, ошорһо лушэр мэтые нэмэжэ суглуулха, сабшалан һайжаруулха бүхы хэмжээнүүдые бэелүүлхэ уялгануудые абаһан байха юм.

Эдэ уя гануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө малажалай гүүртэ, бригада, малшан бүхэн өөһэд хоорондоо мүрысэнхэй. Тиин, һаяхан колхозой малажалай хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан дээрэ социалистическэ мүрысөөнэй түрүүшын дүнгүүд гаргагдаба. Тэрэ мүрысөөндэ Б. Цыбендоржиевагай хүтэлбэрилдэг гүүртын малшад илаһан байжа, колхозой правлени ба партийна организациин дамжуулагын Улаан туг абаба.

Тэрэшэлэн үталһан хонишон Лубсан Чойсорoнов, гүүртэ даагша Ханда Жимбаев ба бусадай һайн хүдэлмэринүүд тэмдэглэгдэбэ. Мүн энэ суглаан дээрэ адуу малай үбэлжэлгые үнгэрэлтэ хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хандаж байһан фермэ, гүүртэнүүд болон малшад элирүүлэгдэбэ. Тэдэнэй тоодо гүүртэнүүдые даагшад Цырегжит Аюшиева, Дугар Ринчинов, Молон Цыдеев гэгшэд нэрлэгдэһэн байха юм. Эдэнэр адуу малые тобир гарганаар үбэлжүүлхэ бии байгаа аргануудаа дүүрэн хэрэглээгүй байба.

Суглаан болбол түрүү малшадай дүршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлэн, социалистическэ мүрысөөе бүри эршэтэйгээр дэлгэрүүлжэ, тохёолдоһон дутуунуудые дары усадхахыень гээгдэнги гүүртэнүүдтэ дурадхаа.

Тэрэшэлэн колхозой тарианжалай бригадын членүүд нүхэр Сталинай Москва городой Сталинска һунгуулиин округой һунгагшадай һунгуулиин урда тээхи суглаан дээрэ хэлэһэн үгэдэ харюу болгон социалистическэ мүрысөөндэ улам эршэтэйгээр оролсоһон байна. Тиигээд бригадын членүүд энэ жэлдэ үндэр баян ургаса хуряахын зорилгоор, хабарай полевой хүдэлмэридэ эрхим бэлэдхэл хэхын түлөө шууд гомсэжэ байха юм.

Социалистическэ мүрысөөнэй ябасые урданхиһаа улам эршэтэйгээр дэлгэрүүлһэн „Социализм“ артелиин эрэгтэй эмэгтэй членүүд абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ, хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ байһандань найдагдана.

Ц. ЖИМБЕЕВ, Зэдын аймагай „Социализм“ колхозой партийна организациин секретарь.

Адуу малда харюусалгагүйгөөр хандана

Колхозно малые хорогтогүйгөөр ба тобир таргаар үбэлжүүлхэ гээшэ малажалай хүдэлмэрилэгшэдэй эгээл шухала зорилгонь мүн. Гэбэшье, Хэжэнгын аймагай зарим колхозууд адуу малда харюусалгагүйгөөр хандалгын ябадалаа мүнөө болтор үргэлжэ үүлһээр.

„Заветы Ильича“ гэжэ хүдөө ажалай артелиин малшад адуу малаа хорлолтогүйгөөр ондо оруулха дүүрэн аргатай юм. Энэ колхоз бэшэ колхозуудта орходоо үбһэ тэжээлээр элбэг баяна. Гэбэд, малажалай фермэ, гүүртэ, бригада болон малшадай адуу малые үбэлжүүлхэ хэрэгтэ эзэн бусаар хандалга дэрэлээ эндэ үбэлжэлгэ хангалтагүйгөөр үнгэргэгдэжэ байхал.

Үбһэ тэжээл зүбөөр гаргашалжа арбилхаб, бэлшээриие һайнаар хэрэглэхэ талаар колхозой правлениишье, тэр шэлэн онхи малшадшье хүсэд хэрэгсэнгээгүй байха юм. Тэдэнһээ болоно эндэхид адуу малаа муугаар харууһалжа зарьмыень тураһан, үхүүлээн, тэрэшэлэн үбһэ тэжээл байгуу агдаһан нормоһоо үлүүсэ гаргашалагдаһан байна.

Гансахан январь соо тус колхоздо аяар 6 толгой эбэртэ бодо мал, нэгэ морин, хоёр хонин гараа. Һүүлэй һарануудай соо малай турха ябадал иланхана түргэдэһэн байха юм. Мүнөө үедэ 100 гаран эбэртэ бодо мал дундаһаа доошо шадалтай, 500 шахуу хонид турһан байна.

Колхозой малшад шухала тэжээл болохо һолоомые хайша хэрэгээр гаргашалһан байха юм. Январь соо аяар 800 центнер һолоомо үлүү гаргашалжархёо Гигэгэ бии байгаа һолоолёо бүгэдынь шахуу дууһажархиһан байна.

Гадна, эбэргэ бодо малайнь зарим гүүртэнүүдээр хамуу үбшэн дэлгэрэнхэй. Нүхэр Афанасьева гэгшын хүтэлбэрилдэг гүүртын олохон толгой үхэр хамуурһан байна. Тиигэбэшье, хамуу үбшэнтэй тэмсэхэ ябадал хангалтагүйгөөр үнгэргэгдэнэ. Зооветпунктые даагша нүхэр Ситникова ба ветеринарна фельдшер Михайлова гэгшэд өөһэдынгөө сэхэ хүдэлмэридэ тон харюусалгагүйгөөр хандана.

Зарим фермэ, гүүртэ болон малшад үхэр малые үбэлжэлгэ үедэ тэсэшэгүй муугаар харууһалжа байһаниинь элирбэ. Жэшээлхэдэ, нүхэр Афанасьевагай гүүртын малшад зарим үдэрнүүдтэ үхэрэй уһалангүй үнжүүлжэ байгаа.

Эдэ бүхы баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, „Заветы Ильича“ артелиин правлени болон партийна организациин зүгһөө адуу малай үбэлжэлгэдэ шухала анхарал табигдаагүй, малшадай дундахи социалистическэ мүрысөөе хүтэлбэрилдэггүй байһые гэршэлжэ үгэнэ. Малай үбэлжэлгэдэ харюусалгагүйгөөр хандаһанай түлөө колхозой правлениин түрүүлэгшэ малажалай талаар орлогшо хүдэлмэриһөө гаргагдаһан ба партиин зүгһөө зэмэ абаһан байгаа. Тиигэбэшье, тус колхозой хүтэлбэрилэгшэд энээнһээ һургаал абаагүй, харин адуу малые хангалтагүйгөөр үбэлжүүлжэ үргэлжэлүүлһээр байха юм.

Колхозой правлениин түрүүлэгшэ Трунев ба партийна организациин секретарь Борисов гэгшэд адуу малай үбэлжэлгэ дээрэ тохёолдоһон эдэ ехэ дутуунуудые усадхаха тушаа мэдэ һая болтор эрид хэмжээнүүд абаагүй байна. Тиимэдэ, ВКП(б)-гэй Хэжэнгын айком, аймагай гүйсэдхэхэ комитет болон газарай таһагууд „Заветы Ильича“ артелиин адуу малай үбэлжэлгые үшөө дахин шалгажа, хүтэлбэрилэгшэдтэнь шангаар һануулха байна.

Н. БАТОРОВА.

Мори унаагай байдалые шалгаха рейдын дүнгүүдһээ

Кабанскын аймагай колхозуудай адуу мори унаагай байдалые шалгаха комсомольско рейдын зарим дүнгүүд хадаа олонхи артельнуудай мори унаа турланхай ба эллээ үбшэлдэ дайрагдаһан байба гэжэ элирхэйлнэ. «XVII Октябрь», «Победа», «Майн 1», Чкаловой, Кировой нэрэмжэтэ колхозуудай мори унаа илангаяа муу байдалтай байгаа. Эдэ колхозуудай хүдэлмэришэ морид колхозниигуудай харюусалга доро даалгажа үгөөгүй байха юм. Тиимэһээ унаада эзэн бусаар хандаха ябадал хаа-хаанагүй үргэлжэлһээр гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

Зарим колхозуудай моридой үбһэ тэжээлые ямаршье нормо сахигүй өөһэдынгөө дураар гаргашална. Үбэлэй адуунда хүсэд һайнаар эмхидхэгдээгүй байха юм.

Рейдын һүүлээр хэһэн хүдэлмэриин дүнгүүд колхоз бүхэндэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Мори унаада хайшаа хэрэгээр хандажа гэмтээһэн тураһан хүнүүдтэ яла тохоогдоо. Мүн муу шадалтай моридые тусгаар илгажа, һайн харууһан ба тэжээл дээрэ табиха хэмжээнүүд абтаһан байна. Үбһэ тэжээлые нормын ёһоор гаргашалхаар гаргашалагдаха гурим колхоз бүхэндөө тогтоогдоо.

Л. ТРИФОНОВ.

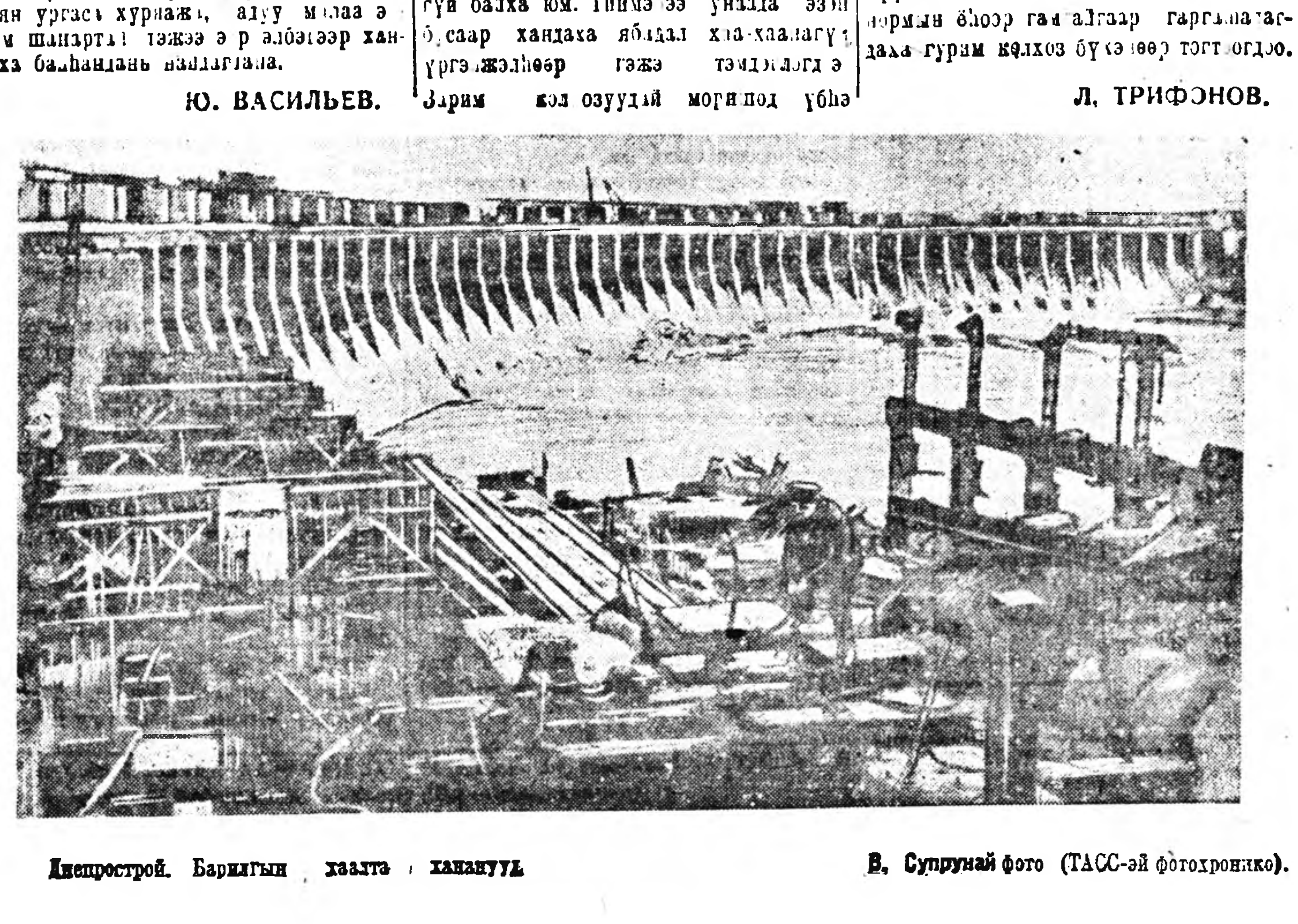

Днепрострой. Баригдын хаалта хананууд. В. Супрунай фото (ТАСС-эй фотохроника).

Центральна библиотекын байшан соо багтажа ядама олон хүн суглараа. Тэдэнэр алдарта гроссмейстер С. М. Флортой танилсажа, «шадалаа» туршаха хүсэлтэй байһаниинь ойлгостой бэзэ. 46 шатаршад гроссмейстертэй нэгэн доро наадажа байһанайнь нэгэ кадр энэ зураг дээрэһээ харагдана.

Энэ наадanай дүн тухай хэлэхэдэ: гроссмейстер С. Флор 35 хүниие шүүһэн, 9 хүнтэй тэнсэһэн ба хоёр хүндэ алдаһан байна. Паровозо-бүтээлтын заводой үйлэдбэриин таһагай ахалагша инженер В. Одинец, БМАССР-эй эрхим шатарша-республикын чемпион Лепихин гэгшэд шатарай эрхим ябасануудые харуулжа, гроссмейстер С. Флорые шүүбэ. Мүн залуу шатаршад Н. Олзоев, Б. Санжин, Д. Бурхонов, А. Бальбуров, ахалагша лейтенант Мурзин, хамта 9 шатаршад гроссмейстер С. Флортой тэнсэбэ.

И. Красавцевай фото.

ШАТАР НААДАНАЙ ТҮҮХЭ ТУХАЙ

СССР-эй гроссмейстер Флорой лекц һэн

Шатарай искусство болбол бүхы дэлхэй олониитэ арадай ухаалан гаргаһан тон ехэ һонирхолтой наадан юм. Шатар гээшэ юун гээшэб гэхэдэ, зарим нэгэнүүд наадан гэдэг, зарим нэгэнүүд наука, гэдэг, мүн баһа искусствошье гэдэг байха юм. Тиин үнэн дээрээ шатар хадаа наука ба наадан хоёрой хоорондо байгаа орёо хурса тэмсэлтэ искусство гээшэ.

Арадуудай культурна ажабайдалай хүгжэлтэтэй сасуу шатарай наадан һүүлэй үедэ үргэдэһэн байха юм. Тиихэтэй хамта шатар наадаар илажа, бүхы дэлхэй дээрэ шатаршанай чемпион болохын түлөө тэмсэл һүүлэй хэдэн арбаад жэл соо илангаяа хурсадаһан байха юм. Тиин дэлхэй дээрэ эрхим бэлигтэй шатарша мастернууд, гроссмейстернүүд олошороо. Тэдэнэй тоодо бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ шатаршад Стейниц, Ласкер, Капабланка, Алехин, Эйве гэгшэд бүхэдэлхэйн чемпионой нэрэзэргые абаһан байнад. Мүнөө дэлхэйн чемпион—Алехин гээшэ.

Бүтэлэндэ мэдээжэ шатарша Капабланка гэгшэ бүхэдэлхэйн чемпионой нэрэзэргые абаха зуураа шатар наадаанай наукын эрдэмые харуулһан болобошье», «би хадаа шатар наадаанай наукын талаар дээдэ эрдэмтэй болооб, ямаршье шатаршантай теориин ёһоор тэнсэжэ өөрынгөө түйлан абаһан чемпионой хүндэтэ нэрэзэргые алдахагүйб» гэжэ эндүүрэн мэдүүлһэн байха юм. Үнэн дээрээ шатар наадаанай эрдэмые захадань хүртэр шудалһан хүн үгы. Капабланкашье хэдэн жэлэй һүүлээр дороһоо урган гараһан мастер Алехин гэгшэдэ чемпионой нэрэзэргые алдаһан байна.

Манай Советскэ орон дотор бусад культуранuудтай адли шатарай наадан тон үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Шатарай талаар СССР-эй чемпионой нэрэзэргые абалга хадаа бүхэдэлхэйн чемпионой нэрэзэргые абалгатай адли шахуу. Ушарынь манай орон дотор шатарай наадан хаана хаанагүй үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй ба манай шатаршад үндэр мастерствотой байна. Ороной эрхим шатарша Ботвинник түрүүтэй ССР Союзай шатаршад һүүлэй жэлнүүдтэ толотомо һайн амжалтануудые түйлаа.

Ерээдүй ойрын сагта дэлхэй дээрэ түрүү һуури эзэлхын түлөө тэмсэхэ гэжэ манай шахматистнуудай хүсэл мүн. Тэрэнэй тула шатарай хүдэлөөе улам үргэдхэхэ ёһотойбди.

Армиһаа бусажа ерэгшэд шэнэ мэргэжэл шудална

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай илалтатайгаар дүүрээд, мүнөө энхэ амгалан сагай ерээд байхада улаан боецууд нютагтаа ба анха хүдэлмэрилжэ байһан газартаа бусажа ерэжэ байна.

Һүүлэй мэдээгэй ёһоор ПВЗ-дэ 400 гаран боецууд Улаан Армиһаа табигдан бусажа ерэһэн байха юм.

Энэ бусажа ерэгшэдэй олонхинь, илангаяа залуушуулдынь шэнэ дуршалые шудалхаа хүсэдэг юм. Энэ хүсэлыень заводой хүтэлбэрилэгшэд хүндэтэйгөөр угтаад, һуралсалдань туһаламжа үзүүлхын тула ПВЗ-гэй дэргэдэ 2—3 һарын техминимумэй һургуулинуудые эмхидхэһэн байна.

Техминимумэй һургуулида мүнөө һуралсажа байгшадай 10 гаран патриодууд энэ һургуулиингаа программые уридшалан үзэжэ дүүргэхэ гэһэн зорилго урдаа табиһан байгаа. Эдэнэр болбол урдаа табиһан зорилгоёо хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ шадаба. Нүхэд Степкин, Мулысин, Узков, Деликов гэгшэд һургуулиия болзорһоонь урид дүүргээд, мэргэжэлэй талаар 4-дэхи шатын разрядай хүдэлмэришэдэй зэргэдэ тоологдон хүдэлмэрилжэ байнад.

Эдэ нүхэдүүдһээ жэшээ абан 30 гаран һурагшад һургуулиия болзорһоонь урид дүүргэжэ, станочнигой нэрэзэргэ олохоор бэеэ бэлэдхэжэ байна.

Трактор заһабарилгын намар-үбэлэй түсэбэй дүүргэлгэ тухай

БМАССР-эй Наркомземэй мэдээн

1946 оной мартын 10.

МТС-үүдэй нэрэ	Директорынь	Дүүргэлтэнь пр. ц.
Тарбагатайн	Бертунов	103,1
Гашейн	Алексеев	103,0
Саянтын	Танхасаев	100,0
Иволгын	Курбатов	98,1
Хэжэнгын	Игнатьев	97,7
Суулгын	Дашиев	97,5
Хоринын	Ляпсаев	94,9
Ехэ-Кударын	Дмитриев	94,[illegible]
Жэрийскэ	Тупикин	93,7
Селенгинын	Будаев	92,5
Хоахойн	Перевалов	93,[illegible]
Торийн	Сахаровский	9[illegible],0
Тунхэнэй	Пахахинов	90,9
Үдын	Кудряшов	89,[illegible]
Эгэтын	Бимбаев	87,2
Чесанын	Норбоев	85,7
Баргажанай	Сосновский	85,3
Сэлэнгын	Кузьмин	84,2
Тимлюйскэ	Урнышев	84,2
Кырэнскэ	Тулуев	83,3
Кабанскын	Местов	8.15
Окино-Ключевскэ	Плюснин	79,0
Бага-Куналейн	Васильев	77,9
Бичурын	Петесов	77,0
Үшөөгэйн	Перевилов	7[illegible],2
Итанцын	Никотиец	68,1
Кяхтын	Слабосницкий	67,7
Сагаан-Уһанай	Занданов	66,6
Закаменай	Николаец	6[illegible],6
Ново Брянскэ	Петрикей	63,4
Курбын	Воробьев	57,4
Ехэ-Куналейн	Юринский	52,9
Куйтунскэ	Сороковиков	25,9
Хамта:		82,9

Мэргэн буудагшад

Республикын осоавиахимай эхин организацинуудай мэргэн буудагшад бүхэсоюзна заочно мүрысөөндэ хабаадалсажа үргэлжэлһөөр.

Яруунын аймагта мэргэн буудагшадай дүрбэн команда эмхидхэгдэһэн байна. Туршалгын буудалганай дүнгэй ёһоор эдэ командануудһаа түрүү һуури аймгүйсэдкомой дэргэдэхи осоавиахимай эхин организациин команда эзэлбэ.

Аймгүйсэдкомой дэргэдэхи команда болбол 50 метрһээ буудажа 500 очко онохо арга-боломжотой аад, 464 очко онобо. Тус командын эрхим буудагшад Павел Цыкарев 50 очко онохо арга-боломжотой аад, 50 очко, Александр Буклин 50 очко Соловьев, Замыслов гэгшэд 48—48 очко ба Коржиков, Намжилов гэгшэд 47—47 очко онохон байха юм.

Тэрэшэлэн Яруунын дунда һургуулиин команда 500 очко онохо арга-боломжотой аад, 460 очко онохон байна.

Эрхим буудагшадые бэлэдхэхэ талаар аймаг дотороо олониитын хүдэлмэриие һайнаар ябуулһанайнь түлөө Яруунын аймагай осоавиахимай советэй түрүүлэгшэ нүхэр Белоусовта БМАССР-эй осоавиахимай центральна совет баясхалан хүргэбэ.

Гүрэндөө һү тушаана

Иволгын аймагай 20 гаран колхозууд гүрэндөө хүдөө-ажахын продуктнуудые тушаалгые эршэмтэйгээр ябуулжа байна.

Мүнөө «Авангард» колхоз 1.393 литр һайн шанартай һү гүрэндөө тушааһан байна. Тэрэшэлэн һүүлэй мэдээнэй ёһоор Ждановай нэрэмжэтэ колхоз 1.764 литр, «17-хи партсъезд» гэжэ колхоз —2235 литр һү тушааба.

Черчиллиин үгэ тушаа „Правдын" корреспонденттэй хэһэн нүхэр Сталинай интервью тухай гадаадын хэблэл бэшэнэ

США

НЬЮ-ЙОРК, мартын 14. (ТАСС). Черчиллиин үгэ тушаа «Правдын» корреспонденттэй хэһэн нүхэр Сталинай интервью американска радиогой дамжуулганuудта гол һуури эзэлнэ. Нью-Йоркын радиогой тэмдэглэхэнь хадаа, И. В. Сталин өөрынгөө интервью соо Фултондо Черчиллиин хэлэһэн үгые союзна гүрэнүүдэй хоорондо хэрүүл ама татаха ба тэдэнэй харилсаае бэрхэтэй болгохо һанаашалга гаргаһан аюулта ябадал гэжэ сэгнэбэ. «Үнэндөө хадаа г. Черчилль мүнөө дайн сэрэг дэлбэлэн гаргахын үзэл баримталаад байна гээшэ» гэһэн И. В. Сталинай интервью соохи үгэнүүд мүн лэ тэмдэглэгдэнэ.

Сан-Францискын радио интервьюгэй гол удхые һүни дамжуулхадаа, Черчилль хадаа Гитлертэ адляар «дайн сэрэг үүсхэн гаргаха хэрэгээ эхилхэдээ, англиска хэлэн дээрэ хэлэдэг нацанууд лэ бүхэдэлхэйн хуби заяае оройлон шиидхэхэ табилантай байжа, хүсэд сэнтэй нацанууд мүн болоно гэжэ баталан хэлээд, баһал расова теориһоо эхилжэ байна» гэһэн нүхэр И. В. Сталинай мэдүүлгые тэмдэглэнэ. Хэрбээ Черчилль ба тэрэнэй хани нүхэдэй хоёрдохи дэлхэйн дайнай һүүлдэ «Зүүн Европодо» эсэргүү сэрэг дайнай шэнэ поход эмхидхэжэ шадаа һаань, тэдэниие бута сохихо найдалтайгаар Сталин баталба гэжэ Сан-Францискын радиогой дамжуулгада хэлэгдэнэ.

Үсэгэлдэр үдэшын газетэнүүд И. В. Сталинай интервью тухай мэдээсэлые томо гаршагтайгаар тунхаглаба.

АНГЛИ

ЛОНДОН, мартын 14. (ТАСС). Черчиллиин үгэ тушаа «Правдын» корреспонденттэй хэһэн нүхэр И. В. Сталинай интервьюе Лондоной радио үсэгэлдэр ба мүнөөдэр хэдэн дахин дамжуулба. Энэ интервьюгэй текст Рейтер агентствээр мүн лэ дамжуулагдаһан байна. Мүнөөдэрэй бүхы газетэнүүд энэ интервьюе түрүүшын һуурида табижа, томо гаршаг доро тунхаглаха зуураа, коммунистическа партиин нүлөөнэй ургалта тухай Черчиллиин тэмдэглэһэндэ нүхэр И. В. Сталинай харюу үгэһэниие олонхи газетэнүүд агшаажа бэшэхээр оролдоно. Үнэндөө хадаа г. Черчилль мүнөө дайн сэрэг дэлбэлэн гаргахын үзэл баримталаад байна гэһэн нүхэр И. В. Сталинай үгые бүхы шахуу газетэнүүд интервьюгэй гаршаг болгоно.

ЛОНДОН, мартын 14. (ТАСС). «Манчестер Гардиан» газетын дипломатическа шэнжэлэгшэ «Правдын» корреспонденттэй хэһэн нүхэр И. В. Сталинай интервьюе тайлбарилхадаа, энэ интервью болбол уласхоорондын харилсаануудта шухала хуудаһан болоно гэжэ тэмдэглэнэ.

Бэшэ газетэнүүдһээ нүхэр И. В. Сталинай интервьюе гансал «Йоркшир пост» гэжэ газетэ тайлбарилжа үрьдэбэгүй.

ПОЛЬША

ВАРШАВА, мартын 14. (ТАСС). Мүнөөдэр гараһан бүхы польско центральна газетэнүүд г. Черчиллиин үгэ тушаа «Правдын» корреспонденттэй хэһэн нүхэр И. В. Сталинай интервьюе нэгэдэхи нюуртаа хүсэдөөр, томо гаршаг доро тунхаглаа.

Польско Социалистическэ Партиин (ППС) орган—«Работник» газетэ интервьюе иимэ гаршагтайгаар тунхаглаба. «Польша Росси хоёрой хоорондо дайсан харша ябадал болбол тэдэ хоёрой хоорондохи хани барисаанда һуурияа сүлөөлжэ үгөө», «Амгалан байдалда эсэргүү Черчиллиин һанал бодолдо Сталин харюусана».

«Жице Варшавы» гэжэ газетэ нүхэр И. В. Сталинай интервьюе иимэ гаршагтайгаар тунхаглаба: «Хэдэн миллион простой хүнүүд энхэ амгалан байдалай хэрэгые хамгаалан хаража байна», «Черчиллиин дайша үгэдэ Сталинай үгэһэн харюу».

«Стронництво демократичне» партиин орган «Курьер подзенны» гэжэ газетэ хадаа Черчиллиин үгэ амгалан байдалда хоро хэнэ ба «Черчиллиин худал хуурмаг ба провокационно наадан амгалан байдал ба демократида эсэргүү байна» гэжэ гаршагтаа онсолон тэмдэглэнэ.

БОЛГАРИ

СОФИЯ, мартын 14. (ТАСС). Мүнөөдэрэй софийска газетэнүүд өөрынгөө түрүүшын нюурта Черчиллиин үгэ тушаа «Правдын» корреспонденттэй хэһэн нүхэр И. В. Сталинай интервьюе хүсэдөөр тунхаглаба. Газетэнүүд Генералиссимус И. В. Сталинай портредые хэблээ.

«Отечествен фронт» гэжэ газетэ гаршагтаа иигэжэ тэмдэглэнэ: «Зүүн Европодо эсэргүү ямаршье сэрэгэй поход тэнсэхэгүй һалаха, Черчиллиин позици хадаа сэрэгэй позици мүн. Советскэ Союз амгалан байдалай, аюулгүйн, хани барисаатай харилсаанай ба өөрынгөө хүршэ оронуудтай хамта хүдэлхын түлөө тэмсэнэ», Зүүн Европодо эсэргүү агрессиин ямаршье һэдэлгэ үнэн ухэлөө олохонь лабтай гэжэ «Земледельскэ Знаме» газетэ гаршагтаа тэмдэглэнэ. «Народ» гэжэ газетэ интервьюе иимэ гаршагтайгаар тунхаглаба: «Черчиллиин позици болбол СССР-тэ эсэргүү дайн сэрэг хэхэ уряал болоно. Советскэ Союз өөрынгөө гайхамшагта ехэ гэлтэнүүдые мартажа шадахагүй. Хэдэн миллион простой хүнүүд энхэ амгалан байдалай хэрэгые хамгаалан хаража байна».

ФИНЛЯНДИ

ХЕЛЬСИНКИ, мартын 14. (ТАСС). Финскэ газетэнүүдтэ Черчиллиин үгэ тушаа «Правдын» корреспонденттэй хэһэн нүхэр И. В. Сталинай интервью гол һуури эзэлнэ. Хельсинкиин газетэнүүд энэ интервьюе томо гаршаг доро эли газартаа тунхаглаба. Интервьюдэ үгэһэн гаршагтаа «Вапаа сана» гэжэ газетэ иигэжэ заана: «Фултондо хэлэһэн Черчиллиин үгэ хадаа худал хуурмаг ба Советскэ Союзда эсэргүү дайн сэрэг хэхэ фанатическа уряал гээшэ». «Хувудстадсбладет» ба «Хельсингин саномат» гэжэ газетэнүүдэй гаршагтаа тэмдэглэһэнэй ёһоор Черчиллиин үгэ хадаа Нэгэдэмэл нацанuудай дунда хэрүүл ама татаха һанаатай байгаа. Нүхэр И. В. Сталинай интервьюгэй онсо шухалые тэмдэглээд, «Хельсингин саномат» газетэ өөрынгөө гаршагай доро Черчиллиин үгэ тушаа энэ интервьюһээ иигэжэ бэшэнэ: «Тэрэ үгэ болбол союзна гүрэнүүдэй хоорондо хэрүүл ама татаха ба тэдэнэй харилсаае бэрхэтэй болгохо һанаашалга гаргаһан аюулта ябадал мүн гэжэ сэгнэхэ байнаб».

НОРВЕГИ

ОСЛО, мартын 14. (ТАСС). Черчиллиин үгэ тушаа «Правдын» корреспонденттэй хэһэн нүхэр И. В. Сталинай интервью норвежскэ столична газетэнүүдэй гол анхаралыень бэедээ татаа. Энэ интервью хадаа мүнөөдэр үглөөнэй газетэнүүдэй эхин нюурта томо гаршаг доро тунхаглагдаба. Газетэнүүд И. В. Сталинай томо портрет гаргалсаба.

«Арбейтербладет» гэжэ газетэ «Сталин Черчилльдэ харюусана» гэһэн гаршагтайгаар интервьюе гаргаха зуураа. Черчиллиин үгын аюултай шанарые тэмдэглэнэ. «Афтенпостен» гэжэ газетэ гаршаг соогоо Черчилль хадаа мүнөө дайн сэрэг дэлбэлэн гаргахын үзэл баримталаад байна гэһэн нүхэр И. В. Сталинай заабариие элирхэйлэн тэмдэглэнэ. «Моргенбладет» гэжэ газетэ гаршаг соогоо Черчилль ба тэрэнэй хани нүхэд гайхамшагтайгаар Гитлерые ба тэрэнэй хани нүхэдые һажаана, юундэб гэхэдэ Черчилль Гитлертэ адляар дайн сэрэгые үүсхэн гаргаха хэрэгээ расова теориһоо эхилнэ гэжэ нүхэр И. В. Сталинай хэлэһэниие элирхэйлэн тэмдэглэнэ.

ШВЕЦИ

СТОКГОЛЬМ, мартын 14. (ТАСС). Черчиллиин үгэ тушаа «Правдын» корреспонденттэй хэһэн нүхэр И. В. Сталинай интервью тухай мэдээсэлые шведскэ радио һүни дамжуулба. Мүнөөдэр энэ интервьюе бүхы шведскэ газетэнүүд эхин нюуртаа, интервьюгэй текстһээ абтаһан зарим баримтануудые томо гаршагаар элирхэйлэн тунхаглаба. Үглөөнэй газетэнүүдэй нэгэниинь И. В. Сталинай интервьюе үшөө тайлбарилаагүй.

ДАНИ

КОПЕНГАГЕН, мартын 14. (ТАСС). Черчиллиин үгэ тушаа «Правдын» корреспонденттэй хэһэн нүхэр И. В. Сталинай интервьюгэй хүсэд текстые мүнөөдэрэй датска столична газетэнүүд эгээл элитэ газартаа тунхаглаба. Газетэнүүд И. В. Сталинай фотографиие хэблэбэ.

Интервьюгэй эгээл шухала баримтанууд тэрэнэй томо гаршагуудта онсолон тэмдэглэгдэнэ.

АВСТРИ

ВЕНА, мартын 14. (ТАСС). «Эстеррейхише фольксштимме» гэжэ газетэ өөрынгөө эхин нюурта Черчиллиин үгэ тушаа «Правдын» корреспонденттэй хэһэн нүхэр И. В. Сталинай интервьюгэй тайлбариие «Черчиллиин дуудалгада Сталин харюусана» гэһэн гаршагтайгаар ... ба. Газетэ хадаа нүхэр Сталинай хэлэһэниие онсолон элирхэйл... нууд шэрүүн хатуу дайнай ... турша соо шуһа адхахадаа, ги... өэрхэг байдалые черчилльнүүд... байдалаар холихын түлөө бэш... өөһэдынгөө оронуудай эрхэ сү... даанхай байдалай түлөө адхаһа...

Интервьюгэй текст мүн лэ «...рейхише цейтунг» гэжэ газетэ... лагдаба.

ЛИВАН

«Правда» газетын корреспон...һэн нүхэр И. В. Сталинай ... Ливанда тон ехэ һонирхолтой... даба.

Бейрутскэ радио үглөөнэй ... французска ба арабска хэлэн ... интервьюгэй хүсэд текстые ... тэрэнээ 8 часта мүн лэ дабта...

Интервью тухай һураг бүхы ... гүүр түргэнөөр тарашоо. Стали... вью тунхаглаһан газетэнүүдые ... цуул бэдэржэ эхилбэ. Хахад ... «Телеграф» гэжэ газетын ... текстые тунхаглахадань, тэрэ... жа байжа абаба. Энэ газетэ ха... гөө эхин нюурта нүхэр Стали... портрет гаргаад, интервьюгэй ... тые иимэ гаршагтайгаар ... «Гурбадахи дэлхэйн дайниие ... эмхидхэжэ байһандань Стали... буруушаана», «Черчилль хада... адляар бүхэдэлхэйе эзэмдэн ба... лэнтэй, тээд хэдэн миллион ... гоолшолго байгуулха ямаршье ... гые буруушаан зайлуулна», ... Союзые экспансионистскэ ... гэһэн Черчиллиин гэмнэлтые ... руушаана».

ХИТАД

ЧУНЦИН, мартын 15. (ТАСС) ... лиин үгэ тушаа «Правдын» ... денттэй хэһэн нүхэр И. В. Ста... тервьюе Московско радиогоор ... ной һүүлдэ. чунцинскэ радио ... Сталинай мэдүүлгын эрид сэ... тэмдэглэнэ.

ИНДИ

ДЕЛИ, мартын 14. (ТАСС) ... лиин үгэ тушаа «Правдын» ... деттэй хэһэн нүхэр И. В. ... интервьюе Делиин радиостанци ... үдэшэ дэлгэрэнгыгээр дамжуу...

ГРЕЦИ

АФИНЫ, мартын 14. (ТАСС) ... рэй бүхы газетэнүүд Черчилли... шаа «Правдын» корреспонден... нүхэр И. В. Сталинай интерв... хаглаа.

«Элефтерия» гэжэ газетэ ... иимэ гаршагтайгаар гаргаба: ... дэлбэлэн гаргагша ба Гитле... теориие үргэлжэлүүлэгшэ гэ... лиие нэрлэн Сталин хэлэнэ».

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи пр...

Мартын 12-ой үдэшын заседани

НЮРНБЕРГ, мартын 12. (ТАСС). Трибуналай мартын 12-ой заседани дээрэ советскэ гэмнэлтын түлөөлэгшэ нүхэр Руденко болбол Бернерһээ асуулта хэжэ үргэлжэлбэ. Кернер хадаа өөрынгөө эзэн байһан Герингые даддалхаар оролдон, сэхэ асуудалнуудта сэхэ харюу үгэхэһөө хамаг бүхы шадалаараа зайлажа, эзэмдэгдэһэн территоринуудые экономическа талаар ашаглаха немецүүдэй «эрхэ» тухай олон үгэ хэлэхээр ходол забдана Геринг тухай зохидгүй асуудал табихатай адли гэршэ жэгтээхэнээр мартамхай болошоно. Тиигэбэшье, Герингын ба бүхы гитлеровскэ правительствын шарайе харуулһан элирхэйлгэнүүд тухай хэлэхэһээ гэршэ зайлажа шадабагүй.

Нүхэр Руденкын асуудалда харюусан, Геринг хадаа эзэмдэгдэһэн территоринуудые экономическа талаар ашаглаха бүхы аппарадые толгойлһон байна гэжэ Кернер хэлэбэ. Германи хадаа энэ ашаглалда эрхэтэй байгаа гэжэ гэршэ баталхаар оролдоно. «Хэн энэ эрхые Германида үгөө юм» гэжэ Руденкын асуухада, «би юрист бэшэб, тиимэһээ энэ асуудалда харюусажа шадахагүйб» гэжэ Кернер харюусаба.

ГЭМНЭГШЭ: Теэд та Германиин эрхэ тухай хэлэбэт.

ГЭРШЭ: Һэргээн бодхоолгын хүдэлмэрй хэхэ юрын эрхэ тухай би хэлэнэб, иимэһээ бидэ энэ хүдэлмэриингөө ашаа үрые хэрэглэхэ эрхэтэй байгаабди.

ГЭМНЭГШЭ: Һэргээн бодхоолгын хэмжээнүүдые ябуулха немецкэ түсхэлдэ мүн лэ эзэмдэгдэһэн территоринууд дээрэ таанарай эмхидхэһэн концентрационно лагерьнуудай олон сетиие оруулхада болохо гээшэ гү?

ГЭРШЭ: Би энээндэ хабаададаггүйб.

ГЭМНЭГШЭ: Теэд би энэ асуудалые табинаб.

ГЭРШЭ: Би энэ хэрэгтэй танил бэшэб.

Кернерэй асуултын һүүлдэ, Герингые үмөөрэгшэ Штамер шэнэ гэршэ—генерал-фельдмаршал байһан, удаан сагай туршада авиаци байгуулхада Герингын дутын туһалагша байһан, дайнай үедэ тусхай агаарай флодуудые командалһан, өөрынгөө карьерые Италидахи германска сэрэгүүдэй командалагшаар дүүргэһэн Кессельринг гэгшые дуудана. Немецкэ авиаци добтолгын гү, али хамгаалгын шэнжэтэй һэн гү гэжэ Штамерай асуухада гэршэ ехэл дуратайгаар «немецкэ авиаци хадаа юрдөөл хамгаалгын шэнжэтэй зэбсэг» байгаа гэжэ харюусана. Немецкэ авиацяар Варшавые һандаргалга хадаа сэбэр лэ «хамгаалгын» хэмжээ гэжэ гэршээр харуулагдана. Кессельринг хадаа Варшавада эсэргүү операци хэһэн агаарай хүсэнүүдые командалһан дээрэһээ, үмөөрэгшын асуудалда Варшавые ба Польшын бусад городуудые бомбодолго хадаа «сэрэгэй зайлашагүй хэрэг» һэн гэжэ ехэ дуратайгаар харюусана.

Тэрэнэй командовани дорохи агаарай сэрэгүүдэй Роттердам ба Ковентри городуудые һандаргаһаниие мүн лэ «сэрэгэй зайлашагүй хэрэгээр» хэгдээ гэжэ Кессельринг тайлбарилна. Ковентридэ агаарһаа добтолходо гэршэ хадаа 2-дохи агаарай флодой командалагшаар хабаадалсаһан байна. Энэ добтолго тухай һанажа; «энэ город лэ добтолгодо орохо байһандань ехэ баяртайб» гэжэ һэнтэрүйтөөр гэршэ мэрүүлнэ.

Гэршэһээ германска генеральна штабай ба зэбсэгтэ хүсэнүүдэй верховно командованиин (ОКВ) үмөөрэгшэ Латернзер гэгшэ асуулта хэжэ эхилнэ. Тэрэ хадаа хэдэн асуудалнуудаараа Германиин сэрэгэй лидернүүд болбол политическэ лидернүүдтэ нүлөөлхэ аргагүй ба иимэһээ тэдэнэр болбол политическэ лидернүүдэй гарта нааданда адли байдаг һэн гэжэ гэршээр элирүүлхээр оролдоно. Тиигэбэшье, фронтнуудые командалагшад болон сэрэгэй дээдэ начальнигууд Германиин зарим нэгэн сэрэгэй ябадал түсэблэхэдэ хабаадахаһаа байтагай гитлеровскэ «политическэ ажал-ябуулагшадтай» ходо барисаатай һэн гэжэ гэршэ алдажа хэлэжэрхинэ. Генеральна штабай ба ОКВ-гэй член гү гитлеровскэ партиин ба германска правительствын томохон ажал-ябуулагшадтай барисаатай һэн гү гэжэ үмөөрэгшын асуухада, гэршэ зүбшэн харюусана. Кессельрингын хэлэһэнэй ёһоор тэрэ хадаа Дундада далайда главнокомандалагшаар байхадаа гитлеровскэ имперскэ верховно комиссартай ходол барисаатай байгша һэн. «Бүхы бусад районуудта би гаулейтернүүдтэ болон мүн лэ бэшэ олонтоото политическэ хүдэлмэрилэгшэдтэй барисаатай байгаа һэм»—гэжэ гэршэ хэлэнэ.

СССР-тэ добтолхоһоо урда тээ Гитлерэй хэһэн элитэ зүблөөнэй һүүлдэ та СССР-тэй дайлалдаха ябадалые зайлашагүй ба шухала хэрэгтэй гэжэ этигэдэг болоо һэн гүт—гэжэ үмөөрэгшэ гэршэһээ асууна. «Энэ зүблөөн дээрэ Гитлер сэрэгэй толгойлогшодто хандахадаа, тэдэнэртэ энэ дайн шухала хэрэгтэй гэжэ ойлгуулха зорилготой байгаа гэһэн сохом һанал бодол намда тиихэдэ түрөө һэн»—гэжэ гэршэ харюусана.

ҮМӨӨРЭГШЭ: Энэ зүблөөнэй һүүлдэ танай иимэ һаналтай болоһониие баримталһан ямар нэгэн фактые заажа шадаха гүт?

ГЭРШЭ: Энэ зүблөөн дээрэ хэлэһэн Гитлерэй үгэ хадаа Россида эсэргүү сэрэгэй ябадалнуудые хэхэ тон лэ таарамжатай саг болоо гэжэ манда ойлгуулха сохом зорилготой байгаа һэн гэжэ би хэлээб. Гитлерэй үгэ манда этигэмжэтэй шэнги харагдаа һэн.

Далайн десантые (Командос...тэй) хюдаха захиралта абааб ... мэдэрнэ. Һууриин арад зоной ... бүлимтарагшадай сэрэгүүдэй ... харилсаан тухай үмөөрэгшын ... орон бүхэндэ тэдэнэй хооронд... саан эгээл һайн байгаа һэн ... дэһэ хүрэмөөр найдуулга хэнэ...

Союзнигуудай арминууд... хуули эбдэһэн тухай юу мэд... провокационно асуудалые үмө... шэдэ табихаар забдана. Энэ ... билгые эрид буруушаан, ... уласхоорондын эрхын асуу... шиидхэхэ эрхэгүй гэжэ совет... тын түлөөлэгшэ нүхэр Руде... нэ. Үмөөрэлгын талаһаа ... Штамер гэгшэдэй ба гэмнэлг... Джексоной хабаадалгатай... дискуссиин һүүлдэ, Трибуна... шын асуудалые зүбшөөрөнгүй...

Иодлиие үмөөрэгшэ Ярейс ... туһаламжын асуудалнуудаар ... мандовани хадаа гитлеровск... шодой ямаршье эрхэгүй зэбс... гэжэ аман үгэ абахаар орол... гэршын үгэһэн харюуһаа ар... Гитлерэй гарта юрын наадан ... али Гитлерэй һанал бодолдо ... дын һанал бодолтой гү, али ... нал бодолшьегүй, зоригшьегүй ... ниинь ойлгохоор бэшэ байна... рингын саашанхи асуултые ... мартын 13-най үглөөнэй засе... хойшолуулагдана.

Харюусалгата ред... орлогшо Д. ЛУ...

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ; ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ Үнэн) ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23, АТС—1-80; зам. редактора—7-89; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийно... и промышленности—7.89; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.). об'явлений 2-64 (2 зв.).

Н—00571. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж ...